

Letnik XVIII.

Celovec, petek, 6. december 1963

Štev. 49 (1124)

Človek in njegova pravica

15 let deklaracije o pravicah človeka

Prihodnji teden — 10. decembra — bomo po vsem svetu obhajali Dan človekovih pravic kot obletnico zgodovinskega dne, ko je Generalna skupščina OZN pred petnajstimi leti sprejela Splošno deklaracijo o pravicah človeka. Z njo so se države-članice svetovne organizacije obvezale, da se bodo zavzemale za razširitev in splošno priznanje osnovnih pravic in svobode vsakega posameznega človeka.

Pomen Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki ji je dalo povod strahotno tep-tanje in zanikanje najbolj osnovnih človekovih pravic in svobod v drugi svetovni vojni, je v tem, da je to prvi mednarodni akt v človeški zgodovini, ki postavlja človeka v žarišče zgodovine, spoštovanje njegovih pravic in svobod pa ne samo za dolžnost držav nasproti svojim državljanom, marveč za mednarodno obveznost vseh nasproti vsem.

S tem aktom je — vsaj kot deklaracija — dobilo mednarodno potrditev spoznanje, za katero so se stoletja borili najboljši človeški duhovi, da živi namreč človek na tej zemlji zaradi sebe. Mednarodno potrditev je dobilo tudi spoznanje, da je lahko merilo za presojanje neke državne ali družbene ureditve samo to, ali ta ureditev priznava človekovo dostojanstvo in ali omogoča navedenemu, preprostu človeku razvoj in rast njegove osebnosti ne glede na raso in narodnost, vero in spol. Končno je s tem aktom dobilo mednarodno potrditev tudi spoznanje, da je človek v svoji želji, da se mu prizna njegovo dostojanstvo in omogoči razvoj njegove osebnosti, enak na vseh celinah ter da so mednarodno sodelovanje, mednarodna solidarnost in mir mogoči samo, če bodo povsod enako spoštovane pravice in svobode ljudi in narodov.

Splošna deklaracija o človekovih pravicah vsebuje 30 členov, ki se nanašajo na državljanske, politične, socialne, gospodarske in kulturne pravice ter proklamirajo med drugim pravico vsakega človeka — ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, politično ali drugo prepričanje, ne glede na njegov nacionalni ali družbeni izvor, na njegovo imovino ali položaj, ki ga je dosegel s svojim rojstvom ali zaradi drugih okoliščin — do svobode in varnosti svoje osebnosti, do svobodne misli, zavesti ali vere, do svobode gibanja in svoji deželi, do svobode zapustitve ali povratka v svojo deželo, do enake pravne zaščite pred sodiščem, do enakopravnosti mož in žena, do dela in zaposlitve, do šolanja in socialnega zavarovanja, do gospodarskega, socialnega in kulturnega napredka, do svobode združevanja, do javnih služb v svoji deželi itd. V deklaraciji so torej zajete vse osnovne pravice in svobode človeka, izhajajoče iz plemenitih načel, ki jih je OZN proglasila že ob svoji ustanovitvi, ko je v preambuli Ustanovne listine prav tako postavila v središče vsega dogajanja — človeka.

Tekom zadnjih petnajstih let je bila Splošna deklaracija o človekovih pravicah še izpopolnjena, predvsem z deklaracijo o pravicah otroka, pa tudi z različnimi konvencijami OZN, UNESCO in Evropskega sveta o položaju in pravicah narodnih manjšin, medtem ko je bila na letošnjem zasedanju Generalne skupščine OZN izglasovana deklaracija, ki obsoja vse oblike diskriminacij zaradi rase, barve kože in narodnosti. Kljub vsem tem proklamacijam pa se v današnjem svetu še vedno krši osnovne pravice človeka: v Ameriki in Južni Afriki je na dnevnem redu rasna diskriminacija, v Evropi se morajo narodne manjšine zaradi svoje narodne pripadnosti in jezika še naprej boriti za svojo enakopravnost.

Zato je vsakoletni Dan človekovih pravic najbolj primeren, da Združeni narodi kot celota in vsaka njibova članica posebej proučijo in prikažejo rezultate, ki so bili doseženi v zavarovanju, razvijanju in izboljšanju človekovih pravic. Hkrati pa je to lahko vzpodbuda, da se čimprej popravi, kar je bilo doslej zamujeno. Kajti: splošno in stvarno spoštovanje pravic človeka in njegove svobode je glavni pogoj za zavarovanje prijateljskih odnosov med narodi in s tem zagotovitev miru v svetu!

Jugoslavija obhajala praznik republike

v znamenju 20-letnice zgodovinskega zasedanja AVNOJ

Prejšnji teden so jugoslovanski narodi slavnostno obhajali svoj največji praznik — Dan republike, ki je letos potoval v znamenju 20-letnice zgodovinskega II. zasedanja AVNOJ v Lajcu, kjer so bili leta 1943 sredi hudih bojev proti okupatorjem položeni temelji nove demokratične socialistične Jugoslavije. Po vsej državi so bile slavnostne prireditve, osrednja proslava pa je bila v Beogradu, kjer je v navzočnosti predsednika republike Tita in najvišjih predstavnikov Jugoslavije govoril podpredsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović.

V svojem govoru je uvodoma poudaril, da sodi II. zasedanje Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije v Lajcu nedvomno med največje in najdaljnosežnejše dogodke v zgodovini vseh jugoslovanskih narodov. Ko je podrobneje pojasnil zgodovinske sklepe AVNOJ pred dvajsetimi leti, je zlasti poudaril dve najbistvenejši stvari:

- potrditev in uzakonitev nove resnične demokratične oblasti — narodnoosvobodilnih odborov in konstituiranje AVNOJ v vrhovno zakonodajno in izvršilno narodno predstavniško telo Jugoslavije;
- ureditev nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji na podlagi popolne enakopravnosti in samoodločbe narodov s sklepom, naj se nova Jugoslavija gradi na federativnem načelu.

Drugi del svojega govora je posvetil povojnemu razvoju Jugoslavije in ugotovil, da se je družbeni proizvod v zadnjih šestnajstih letih, od leta 1947 do 1963, skoraj za trikrat povečal, narodni dohodek na prebivalca pa je narasel od 90 na 204 tisoč dinarjev. Seveda nihče ne trdi — je v tej zvezi dejal — da je dosežena raven gospodarstva zelo visoka in da bi zdaj lahko zaspali na lovorikah. Vsi vemo na primer, da je naš narodni dohodek še vedno precej nižji kot v sodobnih industrijskih državah. Lahko pa z gotovostjo rečemo, da imamo sedaj tako materialno podlago in takšne strokovne in druge izkušnje ter izobrazbo, da zadoščajo za nadaljnje neovirano gibanje naprej. Z visoko stopnjo rasti pa sodi Jugoslavija vsekakor v vrsto držav z najhitrejšim ekonomskim razvojem v svetu.

Španski duhovnik o sedanjem režimu v Španiji:

„Kjer ni prave svobode, tam tudi ni pravice“

Pariški list »Monde« je v obliki intervjuja objavil pred nedavnim zelo ostro obsodbo španskega političnega režima, ki jo je izrekel pater Auerli M. Escarre, prior znamenitega benediktinskega samostana v Montserratu v Kataloniji. Omenjeni prior, ki je pred kratkim s prižnice zardil: »Kjer ni prave svobode, tam tudi ni pravice in to se dogaja v Španiji,« je sedaj to trditev razširil in med drugim izjavil:

»Španija — in to je velik problem — je še razdeljena na dveje. Mi nimamo za seboj 25 let miru, temveč samo 25 let zmage. Zmago-

valci — s Cerkvijo vred, ki je bila prisiljena boriti se ob njihovi strani — niso naredili ničesar, da bi se nehala razdvojenost med premaganimi in zmagovalci: to je eden izmed najbolj obžalovanja vrednih polomov režima, ki se imenuje krščanski, a se ne pokorava načelom krščanstva. Večina njegovih voditeljev je poštena in so katoličani v dobri veri, toda ne vidijo jasno, kaj pomeni biti kristjan, kolikor gre za politična načela. Nič niso razmišljali o encikliki »Pacem in terris«, ki je evangelijski in tradicionalni izraz našega časa. V luči te enciklike so prvi prevratniki v Španiji v vladi.«

Potem je p. Escarre poudaril nujnost, da si narod sam izbere svojo vlado in da jo lahko zamenja, če tako želi. Zavzel se je tudi za svobodo tiska ter za pristnost informacij in nadaljeval:

»Vlada nima pravice zlorabiti svojo oblast:

Po umoru predsednika Kennedyja:

Amerika v središču svetovnega zanimanja

Če je mislil šef lokalne policije v Dallasu, da po umoru predsednikovega »morilca« Oswald »ni več kaj preiskovali« o atentatu na Kennedyja in zato ta primer lahko odloži ad acta, se je prav tako molil, kakor je bilo preuranjeno sklepanje tistih ameriških in tudi izvenameriških krogov, ki so smatrali zadevo za rešeno s tem, da so za morilca »proglasili« človeka, kateri je nekaj časa živel v Sovjetski zvezi in je baje veljal za pristaša Castrovega režima na Kubi. Eni in drugi so zagrešili veliko napako — umor »morilca«, ki je celo zadevo prikazal v drugi luči in danes, dva tedna po

nezaslišanih dogodkih v Dallasu, je zadeva bolj zamotana, kot je kdajkoli bila.

Novi predsednik Johnson je imenoval posebno komisijo, ki bo preiskala in skušala pojasniti dogodke, ki so se v Dallasu odvijali v pičlih 48 urah. Preiskava bo šla mimo lokalnih oblasti, ker je že zdaj precej govtova, da so le-le v tistih usodnih trenutkih odigrale precej sumljivo vlogo. Vsekakor je Amerika trenutno v središču svetovnega zanimanja in se ljudje ne sprašujejo le o morebitnih podrobnostih, ki jih bo odkrila preiskava, marveč še posebno o tem, kam bo šel bodoči razvoj Amerike. Svetovna javnost je namreč čedalje bolj prepričana, da je umor predsednika Kennedyja le del velike ofenzive protidemokratskih sil in bo zato tudi novi predsednik moral računati z ogromnimi težavami, če bo hotel dosledno nadaljevati pomirljivo politiko svojega predhodnika. Da to hoče, je Johnson v teh dveh tednih že ponovno izjavil in pozval ameriško ljudstvo, naj pusti ob strani sovraštvo ter najde pot do enotnosti.

Trenutno je med ameriškim ljudstvom mnenje o politiki, ki jo bo vodil Johnson, še precej različno. Nekateri pričakujejo, da bo boljši od Kennedyja, drugi spet menijo, da bo slabši, največ pa jih je mnenja, da bo tako v notranji kakor tudi v zunanji politiki nadaljeval delo, ki ga je začel Kennedy. Kam bo v resnici šla njegova pot, pa ni važno le za Ameriko samo, marveč je odločilnega pomena tudi za ves nadaljnji razvoj v svetu.

Italija dobila novo vlado

Po večtedenskih pogajanjih je generalnemu sekretarju krščanskih demokratov Mori uspelo sestaviti novo italijansko vlado »levega centra«, ki se bo prihodnji teden predstavila parlamentu. Sestavljali jo bodo predstavniki krščanskih demokratov, socialistov, socialnih demokratov in republikancev.

Podpredsednik nove vlade bo vodja socialistov Nenni, mesto zunanjega ministra je prevzel predsednik socialnih demokratov Saragat, vodja republikancev Ortonzo pa bo minister za pravosodje. Skupno bodo imeli krščanski demokrati 16 članov, socialisti 6, socialni demokrati 3 in republikanci enega člana vlade. Največ težav je bilo pri zasedbi ministrstva za proračun, ki ga je končno dobil socialist Giolitti.

Prvič po šestnajstih letih bodo italijanski socialisti spet sodelovali v vladi, ki bo imela v parlamentu solidno podporo, čeprav bi se levo krilo socialistov morda izreklo proti njej.

Bodočnost ima le združena Evropa

Zunanji minister dr. Kreisky je dva dni bival na neuradnem obisku v Zahodni Nemčiji, kjer je imel nekaj predavanj, prav tako pa je razgovarjal tudi z zahodnonemškimi prezidentom Lübkejem, novim kanclerjem Erhardom in zunanjim ministrom Schröderjem.

Tako v svojih izjavah in predavanjih, kjer je govoril o vprašanju »Kaj nam pomeni Evropa«, kakor tudi v razgovorih z zahodnonemškimi državniki je minister Kreisky dal največji poudarek dejstvu, da zavisi bodoči uspešni razvoj Evrope od tega, v kolikšni meri ji bo uspelo doseči združitev. Pri tem je opozoril, da moramo pač računati z realnostjo, ki se kaže ob sedanjih razdelitvi Evrope na Vzhod in Zahod, toda z gospodarsko združljivostjo bi ustvarili vez, ki bi Evropo zbližale tudi na političnem področju. Hočemo združeno Evropo, da bi končno in za vedno odstranili nevarnost oboroženih spopadov, ki jim je bil naš kontinent izpostavljen skozi dva tisoč let. S sedanjo razdelitvijo se ne moremo in ne bomo sprijaznili, zato pa drugega dela Evrope tudi ne smemo enostavno odpisati.

Med razgovori z nemškimi državniki je minister Kreisky posebej obravnaval tudi probleme, ki se pred Avstrijo postavljajo v zvezi z njenimi prizadevanji, da bi našla primerno obliko pridružitve k EGS. Ob tej priložnosti se je zavzel za sklenitev okvirnega sporazuma med obema gospodarskima organizacijama.

Vzhodna in zahodna Evropa

bi morali razširiti medsebojno trgovino

V Ženevi je bilo pred nedavnim zasedanje komiteja za trgovino pri Evropski ekonomski komisiji, katera je pravzaprav edini forum, kjer se obravnavajo problemi trgovine med vzhodnim in zahodnim delom Evrope. To zasedanje se je znatno razlikovalo od vseh prejšnjih, kajti potekalo je v vzdušju pomiritve in popuščanja napetosti, do katerih je prišlo po podpisu moskovskega sporazuma o delni prepovedi jedrskih poskusov. Zato je tudi lahko posvetilo več pozornosti iskanju in proučevanju ovir, na katere naletava medevropska trgovina. Na zasedanju so tudi iskali način, kako bi se te ovire ublažile in postopno odpravile.

Med drugim sta za spremenjeno vzdušje značilna dva momenta. Na temelju resolucije ekonomske komisije se je sestala skupina vladnih strokovnjakov, ki je analizirala težave v trgovini med Vzhodom in Zahodom, ki obstajajo na obeh straneh. Strokovnjaki so proučevali vlogo carin, klavzule največjih ugodnosti in multilateralizacijo trgovine in plačil v trgovinskih odnosih med Vzhodom in Zahodom. Po zaslugi ugodnejšega vzdušja in večjega medsebojnega razumevanja teh vprašanj niso le obravnavali, marveč so glede nekaterih tudi prišli do skupnih sklepov. Nedvomno je to koristno delo, ki je šele na začetku, ki pa ga je treba nadaljevati in poglobiti. Druga značilnost pa je, da je prvič, odkar obstaja komitej, bil na zasedanju navzoč tudi zastopnik SEV (gospodarska skupnost vzhodnoevropskih držav — op. ured.) ki je predložil komiteju poročilo o dejavnosti SEV in njenih načrtih za prihodnost.

Iz podatkov, ki jih je ob zasedanju objavila evropska ekonomska komisija, je razvidno, da je ostala Evropa najdinamičnejši sektor svetovne trgovine. Delež evropskega uvoza v svetovni trgovini se je povečal od 53,3% leta 1961 na 54,5% leta 1962; porast izvoza pa je bil nekoliko blažji — od 51,7 na 52,3% — in sicer v glavnem zaradi stagnacije zahodnoevropskega izvoza v države v razvoju. Največja ekspanzija trgovine je bila med samimi evropskimi državami in to tako med zahodnoevropskimi kot med vzhodnoevropskimi. Vzporedno je znatno porastla tudi trgovinska izmenjava med vzhodno Evropo z ene in zahodno Evropo z druge strani; pač pa ima medevropska trgovina znatno večji delež v celotni trgovini vzhodne kot v celotni trgovini zahodne Evrope.

Leta 1962 so vse glavne zahodnoevropske industrijske države razen Velike Britanije, Nizozemske in Švice znatno povečale svoj uvoz iz vzhodne Evrope; ta težnja se je nadaljevala tudi v prvem polletju 1963. Povečanje vzhodnoevropskega uvoza iz zahodne Evrope pa je v glavnem posledica uvoza Sovjetske zveze, medtem ko je uvoz ostalih vzhodnoevropskih držav naraščal nekoliko počasneje.

V zvezi z razširitvijo trgovinske izmenjave med vzhodno in zahodno Evropo je zanimivo omeniti spremembo, ki postopno nastaja glede dolgoročnih trgovinskih sporazumov. Prej so zahodne države to prakso pogosto kritizirale, češ da dolgoročni sporazumi ovirajo normalen razvoj trgovine. To mnenje pa se postopno spreminja. Vedno redkeje so kritike in vse pogostejše poudarjajo, da so dolgoročni sporazumi omogočili povečanje izmenjave z vzhodnoevropskimi državami.

Ekonomska komisija oziroma njen komitej za trgovino si prizadevata, da bi poiskala rešitev za vrsto vprašanj iz konkretne trgovinske prakse. Posebna delovna skupina je delovala pri sprejetju priporočil o sejemskih olajšavah, to je o poenotenju postopka tako, da bi razstavljalcem olajšali udeležbo na mednarodnih sejmih. Eno pomembnih vprašanj v pristojnosti komiteja je poskus poenostavitve in poenotenja izvoznih dokumentov. V vrsti držav so že ustanovljene posebne komisije, ki proučujejo ta problem. V okviru evropske ekonomske komisije so sprejeli evropsko konvencijo o mednarodni trgovinski arbitraži. Nedvomno bo zakonitev konvencije pozitiven prispevek pri reševanju odprtih vprašanj iz konkretne trgovinske prakse.

Dosti možnosti je, da bo komitej za trgovino, v kolikor se bo nadaljevala začeta pot k popuščanju napetosti, lahko storil dosti več kot kdajkoli doslej pri odpravljanju težav, ki danes ovirajo nemoten in normalen razvoj ter ekspanzijo medevropske trgovine. Dolgoročneje popuščanje napetosti bi problem trgovine med Vzhodom in Zahodom odpravilo kot problem in ostala bi le še tekoča vprašanja, ki pa so v mednarodni trgovini normalen pojav. Kajti važno je le to, da na gospodarsko in trgovinsko sodelovanje ne bodo več vplivale posledice politične napetosti in »bladne vojne«.

Deželni zbor sklenil proračun za leto 1964

Prejšnji teden je koroški deželni zbor razpravljal o deželnem proračunu za leto 1964 in ga po štiridnevni debati, v kateri je sodelovalo 77 govornikov, soglasno odobril. Razprava o proračunu je bila razmeroma mirna, čeprav je prišlo pri obravnavi nekaterih postavk do nekoliko bolj »vročih« dvobojev, kateri pa nikakor niso presegali okvira za take priložnosti običajne polemike.

O celotnem obsegu in posameznih postavkah proračuna smo v našem listu obširno poročali že v eni izmed zadnjih števil. Tudi o izvajanjih posameznih govornikov ni treba posebej govoriti, saj je razumljivo, da vsak postavlja v ospredje le tisto, kar koristi njegovi stranki, ter kritično presoja samo tisto, kar je »zagrešila« nasprotna stranka. Te možnosti so se posebno izčrpno poslužili poslanci ÖVP in FPÖ, ki so vse pomanjkljivosti družno valili na socialiste kot najmočnejšo vladno stranko, pri tem pa očitno prezrli, da so tudi sami sodgovorni — ne le za dobre marveč tudi za slabe posledice deželne politike.

Posebej je treba omeniti le dejstvo, da sta se »vindišarska« poslanca Einspieler (ÖVP) in Silla (FPÖ) tudi tokrat znašla v bratski slogi kot zakleta viteza železne zaveze. Med obravnavo kulturnega proračuna sta se namreč skoraj z istimi besedami zaletavala v kulturno izmenjavo med Koroško in Slovenijo, v kateri vidita »strašno nevarnost« politične infiltracije, čemur pa se niti ni čuditi, saj je v očeh takih ljudi vsaka stvar politična, če je slovenska.

Jugoslavija ob Dnevu republike:

Delovne zmage - darilo domovini

Tudi letošnji Dan republike so jugoslovanski narodi proslavili s številnimi delovnimi uspehi in podarili domovini za njen rojstni dan nove objekte na gospodarskem, kulturnem in družbenem področju. Veliko je bilo takih slavnosti, veliko delovnih zmag, od katerih jih moremo navesti le nekaj:

Delovni ljudje Skopja so skupno z gradbenimi podjetji iz vseh jugoslovanskih republik obhajali Dan republike na svojih delovnih mestih, da bi tako čimprej popravili škodo, ki jo je povzročil strašni potres. V makedonskem mestecu Štipu je bila za praznik republike odprta nova konzumna mlekarna, ki bo predelala okrog 10.000 litrov mleka na dan; v Podgorju v slovenjegraški občini so izročili svojemu namenu nov kul-

turni dom s kinodvorano, z odrom za gledališke in druge predstave, klubskimi prostori, bifejem in raznimi drugimi lokali (okoliški kmetje so v ta namen prispevali 320 kubičnih metrov lesa, člani raznih društev in organizacij pa 3200 prostovoljnih delovnih ur); reška ladjedelnica »Tretji maj« je poslavila Dan republike s tem, da je splovila dve doslej največji ladji, ki so jih doslej zgradili v Jugoslaviji; v Varaždinu je začelo obratovati več pomembnih industrijskih in drugih objektov, med temi nova sušilnica za 500 vagonov semen; v Vranju je začela obratovati moderna opremljena tovarna pohoštva, v Brčkem oddelek za proizvodnjo ogljikove kisline, v Novem Sadu specializirana tovarna ženske modne konfekcije, v celjski cinkarni obrat za proizvodnjo pigmenta-litopona, v Hrastju pri Kranju nova moderna farma bekonov; v mnogih krajih so bili odprti novi kulturni in drugi domovi, gostilniški lokali in številne nove trgovine; zgrajenih je bilo več odsekov novih cest in izročeni prometni novi mostovi, največji med njimi novi most čez Dravo v Mariboru z dolžino 304 m in širino 22 metrov.

Še bi lahko naštevali razne druge uspehe, kot na primer otroški medicinski center v Trbovljah, novo moderno šolo za blagovni promet v Kranju, več zobnih ambulant, športnih centrov in podobne objekte, ki so naslajali po številnih krajih širom Jugoslavije. Tako je Jugoslavija ob 20. obletnici AVNOJ s slavnostnimi prireditvami, slovesnimi akademijami — predvsem pa z delovnimi uspehi obhajala svoj veliki praznik.

Vsak dan 150.000 otrok

NAJVEČJI PRIRASTEK JE V LATINSKOAMERIŠKIH DEŽELAH

Predsednik urada za zbiranje podatkov o prebivalstvu Hugh Moore je v letnem poročilu te nevladne organizacije grajal ZDA, češ da je njihova pomoč drugim deželam preveč enostranska, ker skušajo z zdravstvenimi ukrepi in sredstvi samo podaljšati povprečno življenjsko dobo svetovnega prebivalstva, tako rekoč ničesar pa ne storijo, da bi prizadete dežele uvedle kontrolo nad prirastkom svojega prebivalstva. Moore vprašuje: »Koliko časa bo minilo, preden bomo doumeli, da delamo usodno napako, če ne pomagamo tistim deželam, ki bi potrebovale pomoč v zvezi s svojimi demografskimi problemi?«

Predsednik Moore je dejal, da je »naravnost ironija«, če ZDA ne namenijo niti dolarja iz milijardnih vsot, kolikor znaša njihova pomoč gospodarsko nerazvitim deželam, »neizogibnim dejstvom človeške aritmetike, ki ogroža in ki bi utegnila ponekod uničiti dosežen gospodarski napredek«. Prav tako je ironija, pravi Moore, da milijardnih vsot za izboljšanje zdravstvenega stanja in podaljševanja povprečne življenjske dobe ne spremlja sredstva, ki bi pripomogla k veljavi sprejemljivih načinov za zmanjševanje prirastka. Po njegovih podatkih pride na vsakih tisoč dolarjev, vloženih v podaljševanje življenjske dobe, en sam dolar za kontrolo rojstev. V začetku našega stoletja je živelo na vsem svetu 1,6 milijarde ljudi, zdaj nas je 3,1 milijarde. Takrat se je rodilo vsak dan 30 tisoč otrok, zdaj dobí svet dnevno po 150 tisoč novih prebivalcev.

V tej zvezi je zanimiv tudi demografski letopis OZN. Po podatkih v njem so latinskoameriške dežele z 2,8 odstotka v svetovnem merilu na prvem mestu glede prirastka prebivalstva. Za Latinsko Ameriko so dežele Južnoahodne Azije in južnoameriške celine. Srednja in Južna Amerika sta imeli leta 1960 skupno 206 milijonov prebivalcev, kar je približno 7 odstotkov svetovnega prebivalstva.

Pred 20 leti je bil ta odstotek precej nižji.

Ker sodi Latinska Amerika med razmeroma najredkeje naseljena področja na svetu, zlasti še v primerjavi z Azijo in Evropo, izrazito visok prirastek prebivalstva za zdaj še ne zbujajo zaskrbljenosti. K naglemu naraščanju števila prebivalstva v teh deželah prispeva tudi znižana smrtnost, ki znaša zdaj v povprečju osem promilov, medtem ko je bila še pred desetimi leti skoraj dvakrat večja. Kljub temu pa povprečne življenjske dobe prebivalcev latinskoameriških dežel sploh še ni mogoče primerjati s Švedo, Norvežani ali Danci, kjer znaša 70—75 let, medtem ko doživijo prebivalci Latinske Amerike povprečno 10 let nižjo starost.

Še drugo razliko med latinsko-ameriškim deželami in nekaterimi gospodarsko razvitimi državami, na primer ZDA, Nemčijo in Švedsko, omenja demografski letopis ZN: medtem ko so v razvitih deželah kot vzrok smrti na prvem mestu srčne bolezni in rak, umre v latinsko-ameriških deželah največ ljudi za tuberkulozo in nalezljivimi boleznimi.

Novo leto se bo začelo s podražitvami

Pododbor paritetne komisije, ki je pristojen za vprašanja cen, je v ponedeljek spet razpravljal o vrsti konkretnih zahtev po zvišanju cen na raznih področjih. Svojo privolit v vseh tistih primerih, ki bi sprožili podražitev za široki krog potrošnikov, je odložil za čas po božičnih praznikih, na drugi strani pa je odobril zvišanje cen v nekaterih sektorjih rudarske in jeklarske industrije s pogojem, da ta podražitev ne sme vplivati na končne izdelke.

Podražitev je bila torej samo odložena, zato pa lahko pričakujemo, da se bo z novim letom začel nov val navijanja cen. Res lepo novoletno darilo!

POŠIROKEM SVETU

PARIZ. — Francoske študentske organizacije in sindikat profesorjev so organizirali »protestni teden«, v katerem so v obliki stavk protestirali proti vladni prosvetni politiki in zaradi težavnih delovnih razmer na fakultetah. Protestnih akcij so se udeležili francoski študentje in profesorji skoraj sloodstotno. V številnih univerzitetnih središčih so organizirali množične demonstracije, v Parizu pa je prišlo tudi do spopada med študenti in policijo.

LEOPOLDVILLE. — Iz dobro obveščenih krogov v Leopoldville se je zvedelo, da so aretirali zunanjega ministra Konga, Mabika Kalanda, katerega so obtožili zaračunavanja proti državni varnosti. Med drugim mu tudi očitajo, da je brez vednosti oblasti izdal polno dovoljenje Čombeju, nekdanjemu katanikemu odpadniku.

BEOGRAD. — Med nedavnim bivanjem romunske delegacije v Jugoslaviji je bil med obema državama podpisan sporazum o ureditvi hidroenergetskega in plovne sistema na Donavi na področju Djevdapa. S tem sporazumom sta obe vladi odprli pol skupni izgradnji djevdapskega giganta. Predsednik državnega sveta LR Romunije Gheorghe Gheorghiu Dej je ob tej priložnosti povabil predsednika SFR Jugoslavije Tita na obisk v Romunijo.

WINIPEG. — Kanada in Sovjetska zveza sta po daljših pogajanjih sklenili pogodbo o dobavi večjih količin kanadskega žita Sovjetski zvezi. Toda že pri prvi pošiljki tega žita je prišlo do neprijetnega dogodka, kajti sovjetski kontrolni organi so ugotovili, da so bili med dobavljeno žito pomešani drobci stekla in da žito zaradi tega ni uporabno za prehrano. Dogodek je seveda zelo neprijeten in je kanadska vlada odredila strogo preiskavo.

LIUBLJANA. — Slovenska tehnika je dosegla nov uspeh mednarodnega pomena v laboratorijih tovarne Iskra so namreč izdelali prototip univerzalnega instrumenta za merjenje visokih in nizkih frekvenc, ki po svojih značilnostih prekaša vse podobne instrumente v svetu.

MADRID. — Španski parlament je izglasoval zakon o priznanju lokalne avtonomije Španski Gvineji, ozemlju v Zahodni Afriki, ki ga sestavljajo Rio Muni in otoki Fernando Po v Atlantskem oceanu. Po tem zakonu bošta ozemlje upravljali lokalna skupščina in vlada pod vodstvom generalnega komisarja, ki ga bo imenovala španska vlada. Komisar bo hkrati poveljeval vojski in lahko predlagal tudi razpustitev lokalne vlade.

SANA. — Jemenska vlada je odklonila predlog Velike Britanije o ustanovitvi demilitarizirane cone okrog demarkacijske linije med Jemenom in Adenskim ozemljem. Zunanji minister Mustafa Jakub je izjavil, da bi sprejem britanskega predloga pomenil jemensko priznanje britanske okupacije južnih ozemelj okrog Adena. Britanci pa menijo, da bi sprejem tega predloga preprečil ponavljanje incidentov na meji med Jemenom in Adenom.

BEOGRAD. — Ob priliki praznovanja dneva republike in dvajsetletnici II. zasedanja AVNOJ so v Beogradu slovesno odkrili spomenik Borisu Kidriču, enemu izmed najvidnejših revolucionarjev in voditeljev v narodnoosvobodilni vojni in povojni izgradnji države.

MOSKVA. — Ta teden je bival na neuradnem obisku v Sovjetski zvezi finski predsednik Urho Kekkonen, katerega je povabil predsednik sovjetske vlade Nikita Hruščov med svojim bivanjem na Finskem.

TOKIO. — Japonska policija je napadla kakih 800 študentov, članov organizacije Zehgakuren, ki so demonstrirali pred zunanjim ministrstvom proti japonsko-južnokorejskim pogajanjem proti atomski oborožitvi. V spopadu je bilo okoli 30 študentov laže ranjenih, 25 pa so jih aretirali.

WASHINGTON. — Sovjetska trgovinska delegacija, ki se je pod vodstvom pomočnika ministra za zunanjo trgovino pogajala z ameriškim predstavniki o nakupu pšenice, se je vrnila v Moskvo, ker na pogajanjih niso dosegli sporazuma o prodaji ameriške pšenice Sovjetski zvezi. Vodja sovjetske delegacije Borisov je izjavil, da je ameriška vlada stavila pogoje, ki so bili za Sovjetsko zvezo nesprejemljivi. Kljub temu pa uradni ameriški krghi odhoda Sovjetske zveze za zdaj ne ocenjujejo kot prekinitev pogajanj, marveč pravijo, da so pogajanja v zastoju.

BEOGRAD. — Največji jugoslovanski časopis »Borba« je pred nedavnim slavil svojo 40-letnico izhajanja. Ob tej priložnosti je predsednik Tito odklonil delovni kolektiv »Borbe« z redom zasluge za narod z zlato zvezdo.

SEUL. — Na nedavnih volitvah v Južni Koreji je zmagala Demokratsko-republikanska stranka predsednika Park Čung Hija. Vladna stranka si je zagotovila 108 od skupno 175 sedežev v novem južnokorejskem parlamentu. Kljub zmagi pa je dobila stranka vladnega predsednika le 35 odstotkov od 8,7 milijona glasov.

PARIZ. — Politični opazovalci so mnenja, da namerava francoski predsednik de Gaulle spremeniti svoj odnos do LR Kitajske. Predsednik de Gaulle je namreč sprejel bivšega predsednika francoske vlade Edgara Faurea že pred njegovim potovanjem po nekaterih azijskih državah ter ga povabil na poročanje tudi po njegovi vrnitvi iz Azije, kjer je med drugim obiskal tudi LR Kitajsko in se le-ta razgovarjal z vodilnimi kitajskimi funkcionarji.

LONDON. — Predsednik britanske vlade Douglas Home je izrazil prepričanje, da je Velika Britanija na poti »konstruktivnih odnosov« s Sovjetsko zvezo.

MONTREAL. — Blizu letališča Dorval pri Montrealu se je pripetila letalska nesreča, pri kateri je 118 oseb zgubilo življenje.

WASHINGTON. — Ameriški senator in predsednik zunanjepolitičnega odbora Fulbright je očital francoskemu predsedniku de Gaulle »nepotrebno napačnost« nasproti Veliki Britaniji in Ameriki, češ da s tem močno škoduje zahodnemu zavezništvu. Hkrati se je Fulbright izrekel za »določene omejitve« pri udeležbi Zahodne Nemčije v skupnem atomskem obrambnem sistemu.

Učimo se tujih jezikov!

»Kolikor jezikov znaš, toliko moč veljaš!« pravi znani pregovor. In to je važno zlasti za pripadnike malega naroda, kot smo Slovenci. Sicer nam učenje tujih jezikov ne dela posebnih težav, saj je znano, da skoraj vsak Slovenec govori vsaj dva jezika: pri nas na Koroškem poleg materinščine tudi nemškega, na Primorskem italijanskega, v Sloveniji pa večji del starejših ljudi nemškega in mlajši angleškega ali francoskega. Sicer je tudi statistično ugotovljeno, da smo Slovenci eden izmed narodov, ki se najlažje uči tuje jezike, verjetno zaradi naše zgodovinske povezanosti s tujimi narodi kakor tudi zaradi našega odprtega značaja, ki je dovzeten za svojo okolico.

Z učenjem tujih jezikov si širimo svoje kulturno obzorje, kajti pri tem spoznavamo istočasno tuje šege in običaje, tuje kulturne in duhovne vrednote. Pri tem odkrivamo tuje prednosti in tudi pomanjkljivosti ter ob primerjavi z njimi bolj objektivno cenimo svoje lastne. To samo pospešuje medsebojno spoznavanje, vrednotenje in napredek. In danes je čas, ko se moramo zavestno truditi za mirno sožitje in napredek med narodi, z iskanjem in negovanjem tega, kar nas druži in z odstranjevanjem tistega, kar nas razdvaja. Osrednja zahteva našega časa je medsebojno sporazumevanje, temelječe na medsebojni spoznavanju in vrednotenju. Osnovni pogoj za to pa je poznanje jezika, da raste mednarodna vzajemnost organsko, iz korenin ljudstev, ki se med seboj poznajo in razumejo, ne pa umetno na osnovi demagoških gesel, ki ne morejo imeti življenjske moči, kot nam potrjuje zgodovina.

Znanje tujih jezikov je tudi velike praktične in gospodarske koristi. Danes postaja svet, zlasti naš kontinent, vsak dan bolj povezan, predvsem na gospodarskem področju. Ustvarjajo se močnejše in gostejše gospodarske in poslovne vezi med evropskimi narodi, te pa vključujejo v svojo dejavnost vedno večje število strokovno izvežbanih delovnih moči z znanjem tujih jezikov. Da omenimo le tujščini promet: povsod potrebujejo delovne moči z znanjem tujih jezikov. Kajti naravno je, da bo tujec obiskal tiste obrate, kjer se bo lahko pogovoril v svojem jeziku.

Vendar pa pri vsem tem ne smemo pozabiti, da vsak izmed nas, ki ima opravka s tujci, le-tim predstavlja svoj narod in njegovo kulturo. To nam nalaga veliko narodno-kulturno dolžnost. Preden se začnemo učiti tuje jezika in spoznavati tuje kulture, moramo dobro poznati lasten jezik in lastno narodno kulturo. Ne samo zato, da bomo znali primerjati in ocenjevati to in ono, marveč predvsem zato, da bomo znali tujcem posredovati svoje narodne kulturne in duhovne vrednote. Kajti gre za to, da mi spoznavamo tuje in istočasno posredujemo njim svoje, potem šele bo prišlo do pravega medsebojnega spoznavanja in sporazumevanja, do prave vzajemnosti in mirne sožitja. Vsako vtapljanje v tuje jezikovno in kulturno območje ne samo, da nič ne ustvarja, ampak se nujno bridko maščuje in ruši, namesto da bi gradilo.

Za nas, ki živimo na ozemlju, ki je skupna domovina dveh narodov, pa je seveda prva in glavna dolžnost, da znamo in obvladamo oba deželna jezika!

400 let obstoja celovške gimnazije

V okviru velike slavnosti je Državna gimnazija in realna gimnazija v Celovcu praznovala 400-letni jubilej svojega obstoja. Na slavnostni prireditvi v Domu glasbe so se poleg profesorjev in dijakov zbrali vsi člani koroške deželne vlade, predsedniki in člani deželnega zbora, predstavniki zbornic in drugih ustanov ter ravnatelj in učitelji ostalih višjih šol.

Ravnatelj gimnazije dvorni svetnik dr. Eggermann je v slavnostnem govoru nakazal razvoj te šole, ki jo danes obiskuje 1440 dijakov in dijakinj. Celovski župan Ausserwinkler je poudaril, da je mnogo uglednih Celovčanov obiskovalo to šolo, hkrati pa je opozoril na vlogo Celovca kot šolskega središča ter naglasil potrebo, da bi tudi Celovec dobil univerzo. Deželni glavar Wedenig pa je posebno zaslužnim članom proforskega zbora izročil odlikovanje, katere jim je ob tej priložnosti podelil zvezni prezident.

Slavnostna prireditev je obsegala tudi bogat kulturno-umetniški spored, ki so ga izvajali celovski umetniki ter profesorji in dijaki šole. Popoldne pa je deželni glavar priredil za učiteljski zbor ter zastopnike koroškega političnega in kulturnega življenja sprejem v prostorih deželne vlade.

Med novimi knjigami:

Slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar Langenscheidt

V zbirki svojih slovarjev je znana založba Langenscheidt izdala zdaj tudi univerzalni slovar, kateri obsega slovensko-nemški in nemško-slovenski del ter je s tem izpolnila vrzel, ki je bila posebno v zadnjih letih zelo občutna. Seveda: kdor potrebuje slovar v poklicu ali pri učenju, bo slej ko prej segel po obsežnem Tomšičevem delu, toda kot priročnik za vsakdanjo rabo pri konverzaciji, pri izletu in ob podobnih priložnostih pa bo uspešno izpolnjeval nalogo žepni slovarček, ki ga je za založbo Langenscheidt uredil dr. J. Kotnik.

Slovar v priročni žepni izdaji (format 11×8 cm) s trpežnim ovitkom iz plastične snovi obsega 400 strani in vsebuje uvodne

KULTURNE DROBTINE

● Po nedavnem nastopu invalidskega pevskega zbora iz Ljubljane je v Trstu gostoval zbor ansambel »Tamburica« iz Zagreba, ki je s svojim tamburaškim zborom, vokalnimi ansambli, solisti in komikom-pevcem priredil zelo uspešne predstave v Miljah, Križu in v samem Trstu. Na sporedu teh prireditev je bil pester venček umetnih in narodnih melodij jugoslovanskih narodov, ki jih je ansambel izvajal v slikovitih narodnih nošah. Gostje iz Zagreba so bili deležni nadvse prišrnega sprejema. Prihodnji tork, 10. decembra, pa bo v Trstu gostoval Slovenski oktet iz Ljubljane.

● Pred nedavnim so se v Ravnu sestali člani kluba književnikov, pesnikov in slikarjev Italijanske narodnosti skupine, ki delujejo v Istri. Sklenili so, da bodo v sodelovanju z Italijansko unijo za Istro in Reko v kratkem začeli izdajati novo literarno revijo, ki bo objavljala dela pripadnikov Italijanske narodnostne skupine. Govorili so tudi o možnosti izdaje antologije, ki bi vsebovala novele, pesmi, eseje in razne prispevke o življenju in delu Italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji.

● Drama Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani je te dni gostovala na Poljskem, kjer je v okviru kulturne konvencije med Jugoslavijo in Poljsko imela nastope v Varšavi, Białogostu in Torunu. Uprizorila je »Afero« Primoža Kozaka, Marceaujevo »Jajce«, Camusovega »Kaligula« in Albeejev »Ameriški sen«. Med poljsko publiko so bili slovenski gledališčniki deležni navdušenega sprejema. Prihodnje leto pa bo v Trstu gostovalo v Ljubljani eno vodilnih poljskih gledališč.

pripombe in kratice, slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček ter ob koncu še najbolj razširjena opozorila in svarila, rekla in števila. Skupno zajema kakih 30 tisoč gesel, ki so prilagojena na sodobni besedni zaklad ter se od drugih tovrstnih slovarjev razlikuje v prvi vrsti po tem, da navaja pri slovenskih besedah tudi naglas, kar je za praktično uporabo posebno važno, saj bistveno olajša pravilno izgovorjavo tudi tistemu, ki mu je slovenščina tuj jezik. Da je slovarček namenjen predvsem praktični uporabi — na primer nemško govorečim turistom med bivanjem v Sloveniji — kažejo zlasti ob koncu navedena oznakila in svarila, namreč napisi, ki jih srečujemo na železniški postaji, v gostinskih lokalih in na cestih, kakor tudi praktični primeri najbolj važnih dialogov: pri pozdravljanju, v hotelu, na pošti, na potovanju in v mestu — le nekaj kratkih besed, vendar dovolj, da se sporazumemo in najdemo osebni kontakt.

O kvaliteti knjižnih izdaj založbe Langenscheidt ni treba posebej govoriti in tudi najnovejši slovarček je plod izkušenj, ki temeljijo na stoletni tradiciji. Naročite ga lahko v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu, Wulfengasse.

Slovenski oktet se je vrnil z uspešne turneje po Ameriki in Kanadi

Mednarodno znani vokalni ansambel »Slovenski oktet« iz Ljubljane se je pred nedavnim vrnil s turneje po Ameriki in Kanadi, kjer je bil na številnih koncertih deležen izredno navdušenega sprejema. Posebno prisrčno so ga razumljivo sprejeli med jugoslovanskimi izseljenci, katerim je s svojimi nastopi posredoval lep pozdrav iz stare domovine.

Svoj zadnji koncert pred povratkom domov je Slovenski oktet priredil na ladji, s katero je potoval v domovino. Ob tej pri-

Objava slovenske gimnazije

V soboto, dne 14. decembra 1963, zaključimo na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence v Celovcu prvo tromesečje tega šolskega leta.

Dne 14. decembra bo ob pol desetih uri dopoldne občni zbor Zdrženja staršev v modri dvorani Doma glasbe v Celovcu (Konzerthaus). Na sporedu občnega zbora so poročila o delovanju Zdrženja staršev in o novem šolskem zakonu ter volitev odbora.

Popoldne istega dne je v šoli »Dan staršev« od 13. do 16. ure. Ta dan imajo starši priložnost govoriti z vsemi profesorji in šolskimi zdravniki, ki delujejo na šoli.

Ravnateljstvo

Francozi in knjige

Več kot polovica Francozov ne prečita niti ene same knjige. To zveni zelo presenetljivo za deželo, ki jo imajo mnogi za najbolj intelektualno na svetu. Vendar statistike dokazujejo, da ustreza odstotek od celoletnih stroškov vsakega posameznega Francoza, porabljen za nakup knjig, približno le trem potrošnim dnevom. Potrošnja denarja za knjige v Franciji doseže letno okoli 600 milijonov novih frankov, kar je malo, če pomislimo, da so zadevni stroški v Veliki Britaniji dvakrat večji.

58 odstotkov, torej več kot polovica vseh pismenih Francozov (otroci so pri tem izvzeti), nikoli ne kupuje knjig, prav tako tudi niso vpisani v nobeno knjižno izposojevalnico.

Trije Francozi od petih ne čitajo ne romanov ne zgodovinskih povesti ne potopisov ne reportaž. Francoska mladina, ki je navajena na televizijo, mnogo raje posluša gramofonsko ploščo, ki pripoveduje o kakšni kriminalni zgodbi, kot da bi prečitala kriminalni roman.

V zvezi s tem je 61 francoskih založb sklenilo, da bodo izvedle »operacijo knjig«. Izbrali bodo neko okrožje, v katerem bodo intenzivno prirejali knjižne razstave, predavanja in druge literarne manifestacije. Če bo, kot upajo, uspeh te operacije zadovoljiv, bo francoski knjižni center razširil območje svoje kampanje na vso Francijo.

Univ. prof. dr. France Bezljaj:

Kritične pripombe k avstrijskemu delu o koroških krajevnih imenih

To je cel kompleks trditev, od katerih bi vsaka zahtevala svojo posebno zgodovinsko in lingvistično, slavistično, germanistično, romaniistično in jezikovno paleontološko kritiko. Čeprav nas v prvi vrsti zanima samo slovenski jezikovni plasti posvečeno poglavje, predstavljajo vendar ves imenski fond Koroške strnjeno celoto in Kranzmayerjevo razdelitev po plasteh lahko priznamo samo, če se in v kolikor se lahko strinjamo z njegovimi etimologijami. Težko pa je sprejeti na primer takšne etimološke argumente, da so Trebnje, Trebinja, nemško Treffen, predslavonska imena iz *Trēbonim samo zaradi tega, ker leže ti kraji na starih kulturnih tleh, kjer krčenje ne prihaja v poštev in je torej slovanska osnova trēbiti izključena. Še težje je verjeti takoiimenovanim imenskim verigam, prevodom imen iz jezika v jezik, ki so Kranzmayerjevo priljubljeno dokazovalno sredstvo. Karavanke naj bodo zato iz keltskega *karvanka »košuta«, ker se en greben še danes slovensko imenuje Košuta. Licus, domnevno staro ime reke Zilje, ker se je tam stanujoče plemeno imenovalo Ambilici, naj bo iz ide. *leiquos »der Netzende«, ker se

danes vanjo izliva Čajna, nemško Netsch, starejša Nezzah, po Lessiakom in Kranzmayerju iz stvn. *Netzaba »Bach, der seine Ufer netzt«. Na nemškem ozemlju rečna imena na -aha po 8. stoletju niso več produktivna in Kranzmayer sam datira začetek nemške kolonizacije na južnem Koroškem za stoletje kasneje. Že Kronos je trideset let pred Lessiakom pravilno sklepal na ozko medsebojno odvisnost slovenskega in nemškega imena, le jezikovno ni znal razložiti, da je Čajna adjektivna oblika *(Ne)čajna k slovanskemu antroponimu Nečaj, nemško Nötsch, starejša Nezzah, Nezzah pa je kontrahirana lokalna oblika stanovniškega imena *Neč(a)h; slovensko stanovniško ime bi se danes moralo glasiti *Neče. Tudi na Poljskem poznamo reko Czajna poleg Nieczajna. Tudi reka Lieser naj bo po Kranzmayerju iz predromanskega *Elesura »Liebenbach«, ker se vanjo izliva tudi potok Leoben, ki ga razlaga iz slovenskega Ljubljana iz osnove ljub »lieb«. Za imenoslovca je primerjava med imenom Ljubljana, nemško Laibach, Leibach in imenom Leoben že od 12. stoletja dalje dokaj tvegana

in glasoslovnih težav ne moremo obiti tako enostavno, kakor je to storil Kranzmayer, ki trdi, da med slovenskim imenom Ljubljana in nemškim Laibach ni nobene zveze, ker bi slovensko *liu- dalo nemško *liu- > *leu- > *leo-. Ker je večino slovenskih imen z osnovo ljub- mogoče brez težav razložiti iz slovenskih antroponimov razen Ljubljana in Ljubija, smo prisiljeni za ti dve imeni iskati drugačno izhodišče. Verjetno je oboje predslavonsko, saj se je božanstvo Ljubljanice imenovalo v antiki Laburus, kasneje pa omenja anonimni geograf iz Ravenne neke na Kranjskem imeni Lebra in Elebra. Fonetično pa prvotne slovenske oblike imena Ljubljana ne znamo zadovoljivo rekonstruirati, sodeč po starem nemškem Laibach se je morda šele kasneje naslonilo na številna domača imena, tvorjena iz slovanske osnove ljub-.

Takšen način etimologiziranja s pomočjo imenske verige, ki se podeduje iz jezika v jezik, čeprav niti ne gre za isto lokacijo, vzbuja dojem naivnosti in je v ostrem nasprotju z metodami, ki so se uveljavile v imenoslovju. Saj si niti preprostim in navidezno jasnim slovanskim imenom ne upamo supinirati izhodnega toponimskega pomena, dokler ne poznamo njihove frekvence in areala po vsem slovanskem svetu, vse tipe sufikslnih izvedenk in razvoj pomenov ustrežajočih apelativov in sufiksov v posameznih slovanskih je-

zikih. Toliko manj je verjetno, da bi se v tisočletnem imenotvornem procesu od jezika mogla ohraniti zavest o primarnem pomenu imena. V Sloveniji je znan samo en takšen, že neštetočrat citirani primer Hrušica, v latinskih antičnih virih Ad Pirum. Obe imeni sta lahko nastali popolnoma neodvisno drugo od drugega po karakteristični drevesni vrsti, ki je tam nekoč verjetno uspevala. Pone srečeni pa so gotovo poskusi, da bi starejša za Hrušico izpričano ime Odra mons in etnikon Subocrini razložili iz neke predindoevropske osnove s pomenom »hruška«, ko imamo za to ime izpričano dovolj jasno protoitalsko sorodstvo, čeprav z drugim pomenom.

Vsako ime, posebno substratno, je organizem zase. Jezikoslovje ima na razpolago skopa sredstva za ugotavljanje jezikovne pripadnosti neznanih imenskih tipov. Analiza sufiksov in geografska razširjenost osnove je še vedno malodane edino zanesljivo sredstvo. Iz literature, ki jo Kranzmayer navaja, bi lahko vedel, da največji avtorji, med njimi celo tako previdni, kakor je H. Krahe, vedno bolj dvomijo v keltsko poreklo izrazitega evropskega hidronima Glanis, Klanis, na Koroškem Glinja, die Glan, ker najdemo ta tip imen tudi na področju, kjer nikoli v prazgodovinskih obdobjih ne moremo supinirati navzočnost Kelto.

Medtem ko v zadnjih desetletjih jezikovni paleontologi poudarjajo,

kako redko je nasejan keltski substrat v jugovzhodnih Alpah s Furlanijo vred, se lokalni koroški avtorji še vedno krčevito oklepajo stare keltomanije. Kranzmayer je sicer previdnejši, vendar navezuje na domačo lokalno strokovno tradicijo znatno bolj, kot bi se spodobilo za današnjega jezikoslovca. S tem seveda ni rečeno, da je treba vse odklanjati, kar prinaša Kranzmayer novega. Če je povezal rečna imena Möll, slovensko Molna in Mallnitz, enkrat s kratkim -ā-, drugič z dolgim -ā-, seveda oboje s posredovanjem slovenske fonetike, je to enak primer kot pri imenih Sava, So(v)ra in Savra na naši strani. Zgolj hipoteza pa je, da bi isto ime z različno vokalnokvantiteto pripisovali jezikovno različnemu prebivalstvu, lirom in Keltom. Fonetične rekonstrukcije pri prehajanju imen iz jezika v jezik so zelo tvegane. Po tem, kar je bilo doslej napisanega o rečnih imenih Sava in Drava, bi se morala v slovenščini glasiti *Sova in *Drova. V latinskih heksametrih je pri Savus, Draus vokal -a- vedno kratek, slovenske substitucije pa kažejo na dolžino pri -a- na tako obsežnem ozemlju, da nas to preseneča. To so vprašanja, o katerih si še dolgo ne bomo na jasnem, zato bi nam bili ljubši suhi lingvistični podatki brez hipotez. Nič ni lažjega, kakor da raziskovalcu uide neka fonetična nadrobnost, ki je za rekonstrukcijo imena vendar bistvene važnosti. (Nadaljevanje prihodnjič)

V znanju je moč...

Po zložitvi občin, dveh podeželskih in ene mestne, je kmet, ki gotovo ni eden izmed večerajšnjih, izrazil pred dosedanjim vidnim predstavnikom podeželske občine zaskrbljenost, da bodo kmetje s svojimi interesi v tej strukturi občine zapostavljeni, ker da jih bodo umsko nadvladali mestni krogi, ki so bolj »študirani«. Take skrb je bilo slišati tudi s strani drugih kmetov.

Ali je ta zaskrbljenost upravičena? V tem primeru ravno ne, kajti demokratičen način omogoča v občinski zastop izvoliti može, in če treba tudi ženske, ki so v svoji stroki podkovani in vedo, kaj hočejo. Tudi mnogi naši kmetje imajo brihtne glave in se vedo znajti v sodobnem času, ker so si svoje znanje osvojili v trdi šoli praktičnega življenja in kot samorastniki s samoizobrazbo.

Drži pa vedno: v izobrazbi je moč in prav na področju kmetijskega poklica niso temu posvečali potrebne pozornosti in važnosti. Na žalost, celo ugodne pogoje za najpotrebnejšo strokovno in splošno izobrazbo odklanjajo in nimajo za njo pravega razumevanja, kar je v današnjem naprednem času gotovo malo čudno. Ni lahko tudi tistim, ki kmetom dobro hočejo, pridobiti njihovega naslednika za obiskovanje v današnji dobi vsaj že nujno potrebne kmetijske šole.

Ni nobenega dvoma in vsi pametni ljudje tudi že vedo in priznavajo, da so sodobnim vprašanjem mojstri le oni kmetje, ki so obiskovali kakšno koli kmetijsko šolo, ki niso na primer po osnovnošolskih letih vrgli knjiga za zapeček, temveč jo z ljubeznijo brali ter se umsko bogatili iz koristne vsebine, spopolnjevali svoje znanje z branjem v strokovno stroko spadajoče literature, obiskovali kmetijske gospodarske tečaje, si s potovanji in ogledi vzornih kmetijskih obratov širili obzorje in ne nazadnje sodelovali pri svoji strokovni organizaciji, v našem primeru pri Slovenski kmečki zvezi, ki skuša v zadostni meri kmečki intelekt dvigniti na višjo raven ter kmeta uvrstiti med polnovredne člane družbenega sestava.

Ni dobro, da današnja kmečka mladina tako malo posega po največji dobrini knjigi, iz katere bi lahko kovala dragocen kapital — izobrazbo. Nekateri mislijo, da to lahko nadomešča radio, film in televizija. Dognanja pedagogov in drugih pametnih ljudi pa so drugačna: posredovanje znanja iz teh virov — predpostavljamo za tiste, ki nimajo druge umske podlage — je plehka, ker umsko sodelovanje polenari in se ne morejo dvigniti iz povprečja k samostojni miselnosti in kritičnemu samostojnemu opazovanju dogajanj v svetu.

V kmečkih krogih še pogosto prevladuje mnenje, da je edino telesno delo produktivno, delavce z umom pa čisto podcenjujejo. Res, da zahteva kmečko delo v najvišji meri tudi marljivost in telesne napore, vendar sodobni razvoj narekuje, da je potrebna tudi v kmetijskih obratih primerna kvalifikacija in sodelovanje izoblikovanega duha. Kmet od danes, še bolj pa od jutri, mora biti podjetniška osebnost, ki se more prilagoditi stalno se menja-jočim gospodarskim razmeram, predvsem kar tiče trga, in drugim novim gospodarskim zahtevam. Izobražen kmet pa bo znal svoje koristi zastopati tudi v javnih ustanovah brez strahu in občutka, da ne zna besede postaviti tako, kakor bi bilo potrebno.

Po vsem svetu je ugotovljeno, da tudi v kmetijskem gospodarstvu prikazujejo največjo zmogljivost tiste pokrajine, kjer je kmečko prebivalstvo najbolj izobraženo in šolano. Stara prislovica: »Najneumnější kmet ima najdebelejši krompir« danes ne drži več in na vasi lahko opazujemo razliko med naprednim in starokopitnim kmetom. Strokovna izobrazba je zahteva časa tudi v drugih poklicih. V Ameriki na primer je med 5 milijoni brezposelnimi večidel neizšolanih delavcev, ki niso sposobni v času avtomatizacije v industriji in obrti izvajati posle takorekoč na tekočem traku. Nenaučen delavec je ne le v industriji izginjajoč poklic, prav tako bo tudi v kmetijstvu vedno manj zaželen.

Razvoj kmetijskega gospodarstva v bodoče bo v veliki meri odvisen od tega, da se bo čim več intelektualcev zanimalo za kmetijstvo. Iz kmetijskih vrst naj bi izšlo več maturantov in akademikov, ki bodo lahko koristno in z razumevanjem sodelovali v kmetijskih poklicnih zastopstvih. Kmetijskim interesom pa morejo koristiti tudi izobraženi sinovi kmečkih domov in drugih poklicnih panogah, kakor v industriji, trgovini in obrti, ker bi bili najbolj sposobni razumeti potrebe kmetijstva.

V našem listu smo že povedali o zakonu o študijski pomoči, ki omogoča tudi kmečki mladini, fantom in dekletom iz malih in srednjih kmetijskih obratov, višjo šolsko izobrazbo. Naloga kmečkih staršev v bodoče naj bo, da izkoristijo to novo in potrebno socialno pridobitev ter omogočijo višjo izobrazbo svojim nadarjenim otrokom. Velja naj pravilo, da se ob vsej delovni obremenjenosti na kmetih posveča čim več pozornosti izobrazbi kmečke mladine, kajti znanje bo za otroka, ki morda ne bo ravno naslednik na očetovem domu, najtrajnejša dota in kapital, ki ga ne more razvrednotiti nobena inflacija, je deljal izkušen naš kmet, ki se zelo žrtvuje za izobrazbo svojih otrok.

Zahvala Slovenske prosvetne zveze

Upravni odbor Slovenske prosvetne zveze je na svoji seji dne 3. decembra 1963 smatral za prijetno dolžnost, da objavi v našem listu naslednjo zahvalo

Po lepem, uspelem in nepozabnem gostovanju naših slovenskih koroških pevskih zborov 9. in 10. novembra v Mariboru in Radgoni izrekamo vsem, ki so prispevali svoje najboljše k brezhibnemu poteku turneje našo najpristržnejšo zahvalo.

Posebno zahvalo izreka SPZ predstavnikom Sklada Prežihovega Voranca v Mariboru s predsednikom Jankom Gačnikom na čelu in vsem ostalim odbornikom organizacije, ki so ob tem gostovanju znova izkazali svojo veliko prizadevnost ter se poštirvalno in nesebično potrudili pri vseh organizacijskih pripravih turneje iz ljubezni do pesmi na naših tleh in pozornosti slovenskemu prebivalstvu na Koroškem.

Prav tako izrekamo zahvalo predstavnikom občin in kulturnih organizacij v Mariboru in Radgoni za vse njihovo delo in priščne sprejeme.

Ne nazadnje pa velja zahvala SPZ našim domačim zborovodjem ter vsakemu posameznemu pevcu in pevki za vso poštirvalnost in predanost, ki jo vlagajo za ohranitev in razvoj naše pevske kulture na Koroškem.

Razveseljivi primeri podjetnosti

Bilčovs. — Mnogo in upravičeno se govori in piše, da je južno ozemlje Koroške, kjer živi slovensko ljudstvo, že desetletja, že iz časov stare monarhije, preko prve avstrijske republike in vse do današnjih dni gospodarsko zapostavljeno in zanemarjeno. To je danes tudi uradno priznано. Namen tega zapostavljanja je prozoren: iztrebili rod in poljčiti zemljo! Najhujše so delali nacisti. Ti so vzeli stotinam naših družin zemljo in imetje ter jih izselili v prepričanju, da za vedno. Nakana se jim ni izpolnila. Še smo tukaj in se žilavo prebijamo vsak pri svojem poklicu, da se za silo eksistenčno ohranimo. Skoraj bi morali občudovati vztrajnost naših ljudi in pričakovali bi od javne strani več razumevanja za njihove potrebe.

Veliko naših ljudi nima stalnega dela in torej zaslužka v domačih ali pa vsaj v bližnjih krajih. Največ delavcev prav s tega ozemlja mora nihati med domom in oddaljenimi kraji ali pa delati v drugih zveznih deželah in se morejo često šele po tednih vračati k svojcem in svojim družinam. To gotovo ni prijetno niti koristno za zdravo družinsko življenje. Več let se obljublja, da bodo po naših krajih ustvarili pogoje za stalne zaposlitve. Doslej se je storilo zelo malo in je ostalo le pri lepih obljubah.

Zaradi tega nas veseli, da se tu in tam najdejo mladi podjetni in naprej stremeči ljudje, ki so iz lastnih sil in jekleno voljo brez druge pomoči ustvarili podjetja, ki dajejo domačinom delo in zaslužek.

Pred dobrimi desetimi leti je v vasi Potok

začel Jožef Krušič z lesnim podjetjem in žago, kjer zaposluje 6 do 8 ljudi. Drugi primer podjetnosti pri nas je mladi tesarski mojster Franc Gasser, ki je samostojno začel tesarsko obrt. S pridnostjo in preudarnostjo je poslal tudi žago s tesarsko in mizarsko delavnico, ki s sodelovanjem prav tako mladega mizarskega mojstra Mirka Ogrisa uspeva v splošno zadovoljstvo prebivalstva. Podjetje zaposluje danes 20 do 30 ljudi. Podjetje omogoča mladim ljudem tudi obrtno izobrazbo. Pri letošnjih jesenskih izpitih za pomočnike v mizarski obrti sta nastopila dva učenca iz tega podjetja. S ponosom lahko povemo, da je učenec Valentin Kulnik dobil pri izkušnjah diplomu, kar je še bolj pomembno zaradi tega, ker razen naše osnovne šole ni obiskoval nobene glavne šole.

Omeniti pa hočemo še eno mlado podjetje in sicer mizarstvo Edvarda Krušica v Pogradu. Poslal je prostorno delavnico, jo opremil s potrebnimi stroji in zaposluje danes 6 do 8 delavcev.

Vsi ti so mladi podjetniki, ki zmagujejo s svojo krepko voljo in nadarjenostjo velike ovire, ki se jim stavijo na pot v prvi vrsti zaradi pomanjkanja lastnega kapitala. Po našem mnenju bi bila kakršna koli pomoč iz javnih virov takim podjetnikom po naših vaseh upravičena in potrebna, našli pa bi se gotovo še drugi posnemalci, ki bi tudi z razmeroma malimi investicijami ustanovili po naših vaseh obrtna podjetja, ki bi dala zaslužek in kruh večjemu številu domačih delojemalcev.

Lep zaključek gastronomskega tedna v Beljaku

Kakor smo že poročali, je bil prejšnji teden v Beljaku teden jugoslovanske kuharske umetnosti. Tudi to je razen medsebojne izmenjave kulturnih dobrin, ki nas boljše povezujejo in zbližujejo način golbljega medsebojnega spoznavanja. Človek mora tudi jesti in če si more, si rad privoščiti »kulinarčne« dobrote. V hotelu »Post« v Beljaku je bil prejšnji teden raznolik prikaz jugoslovanske kuharske umetnosti in zmogljivosti, kjer so se številni obiskovalci lahko prepričali o kvaliteti jugoslovanske kuhinje. Vsi so se nad vse pohvalno izražali o svojstvenih jedilnih kvalitetah, ki so udomačene pri jugoslovanskih narodih. Razen odličnih posebnosti kuharskih izdelkov so se zainteresirani lahko prepričali tudi o okusu pristne slivovke in prvovrstnih istrskih vinskih sort.

Uspela zaključna prireditelja je bila v soboto v »Park-hotelu«. Med drugimi sta bila na zaključni prireditvi navzoča beljaški župan Timmerer in predsednik občine Ljubljana Tepina kakor tudi mnogi drugi častni gostje med zelo številno publiko.

V središču lepega in posrečenega večera je bil nastop slavne plesno-folklorne skupine »France Maroli« iz Ljubljane. Skupina je v prvovrstnih predvajanjih, spremljana s petčlansko godbo, pokazala prerez bogatih in pestrih jugoslovanskih plesov v slikovitih narodnih nošah. Hvaležna publika je nagradila skupino za edinstveno lepi užitek z navdušenim aplavzom.

Končno so izžrebali lepe dobiteke, med katerimi se jih tri osebe lahko prav poseben veselijo, kajti prvi dobiček je štirinajstodnevna vožnja po Jugoslaviji, drugi dobiček deset dni bivanja v hotelu »Lev« v Ljubljani in tretji dobiček sedemdnevno bivanje na Bledu.

Loče ob Baškem jezeru

Prejšnjo nedeljo so v Ločah ob Baškem jezeru izročili svojemu namenu lep nov Kulturni dom. V slavnostnem nagovoru je deželni glavar Wedenig, ki je tudi oficijelno izročil novo zgradbo svojem namenu, med drugim dejal, da smo se po hudih notranjih homatijah in razprtijah v obeh svetovnih vojnah odločili hoditi nove poti. Temu naj služijo tudi kulturni domovi, sad skupnega dela, ki naj vnašajo blaginjo v vse plasti ljudstva. Nadalje je dejal, da je bilo v zadnjem času na Koroškem postavljenih več takih kulturnih domov, razen tega pa je dežela od leta 1948 izdala za gradnje novih šol pol milijarde šilingov.

Župan Schmidt se je deželnemu glavarju kakor tudi upravi zbornice za delavce in nametščence zahvalil za pospeševanje pri gradnji tega lepega doma. Skupni gradbeni stroški so znašali 2,2 milijona šilingov.

Deželni poslanec Scheiber je kot prezident Delavske zbornice izrazil željo, naj bi bil ta dom kraj resnega kulturnega in prosvetnega dela ter poštenega razvedrila.

Na otvoritveni slavnosti je sodelovalo več godb in pevskih skupin, med častnimi gosti pa so bili tudi državna poslanca Suchanek in Populorum, deželni svetnik dr. Kerstnig, okrajni glavar dr. Hafner, župan Sorgo iz Borovelj, zastopniki zdravniške zbornice ter šole in žendamerije.

Upamo in pričakujemo, da bo novi Kulturni dom res tudi upravičeno nosil plemeniti naslov ter bo v njegovih prostorih žarišče prave plemenite kulture, ki bo dvigala srca vseh k lepemu in dobremu, med drugim k lepemu sožitju obeh narodnosti na Koroškem in boljše prijateljskemu spoznavanju z medsebojno izmenjavo kulturnih dobrin.

Hranilnica in posojilnica Bilčovs

registrirana zadruga z neomejenim jamstvom

V a b i l o

na redni letni občni zbor Hranilnice in posojilnice Bilčovs, r. z. z n. j., ki bo v nedeljo, dne 15. decembra 1963, ob 10.30 uri v zgornjih prostorih gostilne pri Miklavžu.

Dnevni red:

1. Otvoritev, pozdrav in ugotovitev sklepčnosti
2. Izvolitev zapisnikarja in dveh overovalcev
3. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora
4. Poročilo upravnega odbora
5. Poročilo nadzornega odbora
6. Čitanje revizijskega poročila
7. Pregled in potrditev računskega zaključka 1962
8. Razrešnica upravnemu in nadzornemu odboru
9. Volitev nadzornega odbora
10. Odobritev poslovnega reda upravnega in nadzornega odbora
11. Sprememba § 2, lit. a) štev. 5 pravil
12. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti se ob upoštevanju določb o roku razglašja skliče s istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki je sklepčen pri vsakem številu zastopanih članov.

Vabimo vse, ki se kot člani zavedate koristnosti zadruge, da to dokažete s svojo zanesljivo udeležbo pri občnem zboru, na kate-rega vabita

upravni in nadzorni odbor!

Črnijeva mama pripoveduje

Bilo je pozimi, ko sem šla od kolodvora v Vrbi na avtobusno postajo. Ni bilo ravno preveč mrzlo, toda ljudi je bilo zelo malo. Opazila sem, kako bi rekla, »boljšega« človeka, ki si je ogledoval lepe vile v Vrbi. Iz vljudnosti, kot se spodobi, sem ga pozdravila in mu rekla: »Kaj ne, Vrba pozimi ni lepa«. Odgovoril mi je, da ima tudi zima svoje lepote, toda — je pristavil — eno je, kar se mi v tem kraju ne dopade in to je narodnostno sovraštvo, česar pri nas ne poznamo. Vzel je knjižico iz žepa in mi prebral dragocene nemške verzice o vrlini spoštovanja do materine besede, kar velja za vse narode sveta. Narod, ki se te vrline ne drži, izgine prej ali slej. Ko sem se od moža poslovila, sem mu izrekla besede zahvale in priznanja za njegovo razumevanje razmer, ki se dogajajo prav pri nas.

Spomnila sem se stare avstrijske monarhije, ko smo v vseh šolah morali prepevati: Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo... in končno: Večna bode Avstrija... V prvi svetovni vojni so po vseh cerkvah molili za Avstrijo, toda blagoslova ni bilo, ker nemški mogočniki niso hoteli in razumeli pravično rešiti narodnostnih vprašanj v državi, kjer je živela velika večina nenemških narodnosti. Zaradi tega je lepa donavska država propadla. Prav tako se je zrušil nasilni »tisočletni« Hitlerjev raj, ker je teptal vse človeške pravice in delal zločinske krivice med lastnim nemškim narodom in vsemi narodi Evrope, kar smo posebno čutili tudi Slovenci na Koroškem. Preizkušen pregovor pravi: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade!

Zasedanje delovne skupnosti avstrijskih velesejmov

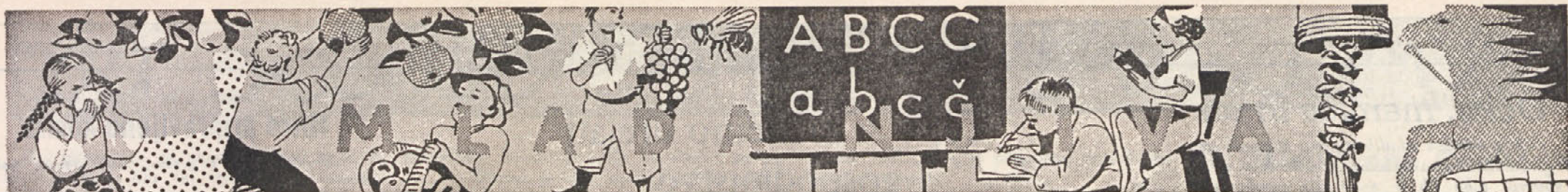
Pod predsedstvom velesejskega prezidenta, zborničnega svetnika Novaka, je bilo v Celovcu koncem prejšnjega tedna kot priključek zasedanja alpskih sejmov letno zasedanje avstrijskih velesejmov. Na zasedanju so bili navzoči zastopniki velesejmov Dornbirn, Graz, Innsbruck, Celovec, Ried in Wels kakor tudi višji gospodarski svetnik dr. Pellech od zveznega ministrstva za trgovino in obnovo.

V okviru obsežnega dnevnega reda je poslovodja, velesejski direktor Gutschmar poročal o pomenu avstrijskih velesejmov letos na avstrijskem tednu v Bruslju. Na zasedanju so pohvalili in izrekli priznanje skupni propagandi v inozemstvu za avstrijske velesejme leta 1964. Poslovodji, velesejskemu direktorju Gutschmarju so izrekli zahvalo in priznanje za njegovo koristno in uspešno prizadevanje ter mu spet poverili nalogo za izvedbo splošne reklame v inozemstvu za avstrijske velesejme za leto 1965.

O posameznih vprašanjih glede nadaljnega razvoja avstrijskih velesejmov so se sporazumeli in sprejeli tozadavne sklepe.

KOLENDAR

Petek, 6. december: Miklavž
Sobota, 7. december: Ambrozij
Nedelja, 8. december: Br. s. D. M.
Ponedeljek, 9. december: Valerija
Torek, 10. december: Judita
Sreda, 11. december: Damaz
Četrtek, 12. december: Maksencij

Prav vse Vesele Male Sapice starega očeta Zahodnega Velra so hitele čez Zelene Trate. Nekatere sem, nekatere tja, nekatere pa so odplesale v čisto drugo smer. To pa zato, ker jih je Jernejček Pižem poprosil, naj raznesejo vabila za njegovo domačo zabavo pri Veliki Skali v Nasmejanem Ribniku.

THORNTON BURGLESS

ZABAVA PRI JERNEJU PIŽMU

Prav vsakdo je z navdušenjem sprejel vabilo na Jernejovo zabavo.

Prihajali so Lisjak Rdečko, Jaka Smrduh, Bobi Rakun, Veverica Živa in njen mali prugasli veveričjak Zdravko, Kuna Vilijemina, Vidra Pepca, stari oče Žabec, gospa Krastača in črni gospod Kačon.

Ko so dospeli do Nasmejanega Ribnika, je imel Jernej Pižem že vse nared. Njegovi bratje in sestre, tete, strici in bratranci, vsi so bili tam. Kako prijeten, prijeten čas bodo prebili v Nasmejanem Ribniku! Kako je pljuskala voda! Vilijemina, Pepca in gospa Krastača so nemudoma skočile v vodo, se navdušeno lovile in se šle slepe miši ob Veliki Skali. Potem so po njej prevračale kozolce, s pljuskom štrbunkale v vodo in se imenitno zabavale.

Črtomir Sinkovec

Sultan

Sultan naš je vzor čuvaja
ne boji se tolovaja,
nenasitneža dihurja;
varna je družina kurja
pred lisico, to tatico,
ki podnevi in o mraku
rada pride h kokošnjaku,
da bo kradla in morila,
kurje se krvi napila.

Dajmo sultanu — čuvaju,
da grozil bo tolovaju,
rešto pečenih klobas!
Le tedaj bo srečna vas,
varna bo družina kurja,
ko ne bo lisic, dihurja,
ko ne bo nihče se skril
v ovčjo kožo in moril.

Toda Lisjak Rdečko, Kunec Peter, Jaka, Bobi in Veverica niso znali plavati, se niso mogli loviti niti skrivati po vodi, ne prevračali kozolcev po drsalnici z Velike Skale; samo sedeli so, gledali in obžalovali, da ne znajo plavati. Prav nič se niso zabavali in najraje sploh ne bi prišli k Jerneju v goste. Ko je Jernejček to opazil, je postal

od sile potrli: razumeli boste, saj skoraj ves svoj čas prebije v vodi, pa je povsem pozabil, da je sploh kdo, ki ne zna plavati. Na ta način nikoli ne bi smel povabiti prebivalcev s kopnega.

„Pojdimo domov!“ je rekel Bobi Petru. „Lepše nam bo gori na hribu,“ je menil Smrduh.

Tisti hip pa je Vidra Pepca priplavala z velikim brunom po Nasmejanem Ribniku.

„Tukaj je ladja, Jaka! Stopi na kljun, pa te bom popeljala po Ribniku!“ je zavpila Pepca.

In Jaka Smrduh je zlezal na bruno in se ga držal sila krčevito, Pepca pa je plavala za brunom in objadrala prav vse jezerce. Ko sta se vrnila, Jaka sploh ni hotel doli, toda Bobi je bil že tako nestrpen, da je skočil k njemu in sta se oba skoraj prevrnili v vodo.

Jernejček je priplul še z enim brunom in vkrcal Petra.

Njegovi bratje so prišli po Rdečka in po Živo in po Zdravko in celo stari oče Žabec se je ves moder vkrcal na eno izmed ladij.

Živa je razprla svoj košati rep v pravo jadro. Vse Vesele sapice so zapihale in je šlo po vodi, da je za krmami kar šumelo. Kadajpakdaj je že kdo izgubil ravnotežje in štrbunknil v vodo, toda Jernejček in Vilijemina sta brž priskočila na pomoč in brodomca zvelkala ven, da mu še mar ni bilo, da se je zmočil.

Po drevju okrog Nasmejanega Ribnika so prepevali in prepevali ptički. Rdečko je na moč razpoloženo lajal, Živa žlobudrala, vsi Pižmi pa v dobrem razpoloženju cvlili na Jernejčkovi zabavi.

Zlagoma, ko je gospod Sonce odhajal v svoj dom onstran Škrlatnih gričev in je stari oče Zahodni Veler z vsemi svojimi Veselimi Malimi Sapicami šel za njim in so pri-mežikale na nebo Zvezdice, je Nasmejan Ribnik legel k počitku. A kar naprej se mu je smejala, če je pomislil, kako je bilo vsem prijetno na zabavi Jernejčka Pižma.

Plača po delu

Nekoč je živel zelo umen mož, ki je imel tri delavce. Eden je prejemal dve sto grošev na leto, drugi pet sto, tretji pa tisoč. Ti so se med seboj prepirali. — „Zakaj prejemaš ti tisoč grošev? I ti si človek i jaz sem človek!“ Tudi tisti, ki je prejemal le dve sto grošev, je rekel: „Zakaj pa jaz dobivam samo dve sto? Mar nisem tudi jaz človek kakor vidva!“ Nekoč je mojster slišal njihov prepir in sklenil, da jih bo preizkusil in jim dal priliko, da sami spoznajo, koliko kateri dela.

Nekega zimskega večera je imel goste. Tedaj je služabniku, ki je prejemal dve sto grošev rekel: „Prinesi mi panj!“ Sluga je prinesel panj, ga nesel naravnost mojstru in ga vprašal: „Kam naj ga denem?“ — „Je že dobro,“ mu je mojster odgovoril, „pusti ga sedaj tam in malo počakaj!“ Potem je poklical drugega služabnika, tistega, ki je prejemal pet sto grošev, in mu rekel: „Hajdi, prinesi mi panj!“ Ta je šel, prinesel panj in ga položil na stran. Tudi njemu je mojster rekel naj malo postoj. Nato je poklical še tretjega služabnika, tistega, ki je prejemal tisoč grošev, in mu rekel, naj mu prinese panj. Ta je vzel panj in prišel z njim v sobo, v kateri so sedeli gostje. Ko je videl, da bodo kmalu ugasnili stenji sveč (zakaj poprej so gorele sveče, ne pa električne luči, kakor sedaj), jih je hitro ugasnil in nato namesnil panj na ogenj ravno tam, kjer je bilo treba.

„Hej,“ jim je tedaj mojster rekel, „ves čas se prepirate, koliko kateri prejema in zakaj prejema eden več, drugi manj. Ali ste sedaj videli, koliko kateri dela! Glejte, zato prejema eden več, drugi manj. Naj vas nikdar več ne slišim, da se prepirate!“ Tako jim je umni mož dal razumeti, koliko denarja kateri zasluži.

Makedonska pripovedka

Rokavička

UKRAJINSKA PRAVLJICA

Dedek je šel po gozdu, za njim pa je tekel psiček. Med potjo je dedek izgubil rokavičko. Teče mimo miška, zagleda rokavičko, zleze vanjo in reče:

»To bo domek moj.«
Tako nato priskaklja — skok — skok — žaba in vpraša:

»Kdo stanuje v rokavički?«
»Miška Glodavka. Kdo si pa ti?«
»Jaz sem žabica Skokica. Vzemite še mene k sebi.«

»Kar pridi.«
Tako sta se obe naselili v rokavički. Mimo priskaklja zajček, zagleda rokavičko in vpraša:

»Kdo stanuje v rokavički?«
»Miška Glodavka in žabica Skokica. Kdo pa si ti?«

»Jaz sem zajček Dolgouhec. Vzemite še mene k sebi!«
»Kar pridi!«

Zdaj so bili že trije. Priteče lisica.
»Kdo stanuje v rokavički?«
»Miška Glodavka, žabica Skokica in zajček Dolgouhec. Kdo si pa ti?«

»Jaz sem lisica Zvitorepka. Vzemite še mene k sebi!«
»Kar pridi.«

Zdaj so stanovali v rokavički že v četvero. Pa pridirja volk. Ustavi se pred rokavičko in vpraša:

»Kdo stanuje v rokavički?«

»Miška Glodavka, žabica Skokica, zajček Dolgouhec in lisica Zvitorepka. Kdo pa si ti?«
»Jaz sem volk Požeruh. Vzemite še mene.«
»No pa pridi!«

In zleze še volk v rokavičko — zdaj jih je že pet. Kar jo primaha merjasec.

»Kdo stanuje v rokavički?«

»Miška Glodavka, žabica Skokica, zajček Dolgouhec, lisica Zvitorepka in volk Požeruh. Kdo pa si ti?«

»Jaz sem merjasec Dolgorilec. Vzemite še mene k sebi!«

Prava pokora — vsak bi rad v rokavičko!

Saj ne boš mogel noter!«

»Bom že kako, kar pustite me!«

»No, pa naj bo! Poizkusi!«

Še ta je zlezal vanjo. Zdaj jih je bilo že šest, a bili so tako na tesnem, da se niti ganiti niso mogli! Nenadoma začno pokati veje. Iz gošče prilomasti medved in zarjove:

»Kdo stanuje v rokavički?«

»Miška Glodavka, žabica Skokica, zajček Dolgouhec, lisica Zvitorepka, volk Požeruh, in merjasec Dolgorilec. Kdo si pa ti?«

»Hu-hu! Nekam preveč vas je! Jaz sem medved Kosmatin. Vzemite še mene k sebi!«
»Kako neki, prijatelj! Saj smo že mi hudo na tesnem.«

»Bo že kako!«

»No, pa zlezi, ampak previdno!«

Zdaj je zlezal še medved noter. Bilo jih je sedem in rokavička je bila tako natlačena, da je kar pokala.

Tedaj pa je dedek hotel obleči rokavičko. Išče, išče — rokavičke nikjer. Moral se je vrniti, da jo poišče. Psiček pa je stekel naprej. Teče, teče in vidi: na tleh leži rokavička in miga, kakor da je živa. Psiček pa: »Hov-hov!«

Zivali so se prestrašile, planile iz rokavičke in stekle po gozdu, da so se jim pete kar bliskale. Dedek pa je prišel in pobral rokavičko.

Ivo Andrić

86

Travniška kronika

EPILOG

Tri tedne je vreme že ustaljeno. Kakor sleherno leto begi že zabajajo posedevat na Sofo v Lutvini kavarni. Toda njihovi pogovori so pritaženi in turobni. Vsa dežela se molče dogovarja za vstajo in upor proti neznoznemu in bedastemu vladanju Ali paše. Ta stvar je v duhovih že odločena in zori sedaj sama od sebe. Ali paša s svojim ravnanjem samo pospešuje to dozorevanje.

Danes je zadnji petek v maju leta 1814. Zbrani so vsi begi pa je pogovor živahen in resnoben. Vsi vedo za novice o porazu Napoleonovih armad in o njegovi odpovedi prestolu; sedaj samo še izmenjavajo, vzporejajo in dopolnjujejo svoja obvestila. Eden od njih, ki je davi govoril z ljudmi iz Kona-ka, pravi, da je že vse urejeno za odhod francoskega konzula in njegove družine; zanesljivo je tudi znano, da bo hitro za njim odšel še avstrijski konzul, ki je sploh sedel v Travniku le zavoljo Francoza. Tako lahko mirne duše upajo, da bosta pred jesenjo zginila iz Travnika konzula in konzulata in vse, kar sta prinesla in vpeljala.

Vsi poslušajo to novico kakor razglas o zmagi. Kajti čeprav so se v teku let v marsičem privadili na navzočnost

tujih konzulov, so vendar vsi zadovoljni, da se bodo znebili teh tujcev z njihovim drugačnim in neobičajnim življenjem, s predznim vtikanjem v bosenske zadeve in razmere. Pretresajo, kdo bo prevzel »Dubrovniški han«, v katerem je sedaj francoski konzulat, in kaj bo z veliko Hafizadičevo hišo, ko bo zapustil Travnik še avstrijski konzul. Vsi govorijo nekolikant glasneje, da jih lahko sliši tudi Hamdi beg Teskeredžić, sedeč na svojem prostoru. Mož je star ko zemlja, slab in sesut vase ko trhlja hiša. Sluh ga zapušča. Ne more dvigniti veka, kajti postale so še težje, zato mora obrniti glavo, če hoče koga pogledati natančneje. Ustnice so mu pomodrele in se lepijo, kadar govori. Starec dvigne glavo in vpraša tistega, ki je zadnji govoril:

Kdaj je bilo, ko sta prišla ta... konzula?
Begi se spogledujejo, ugibajo. Eni pravijo, da pred šestimi leti, drugi, da še prej. Po kratkem razpravljanju in računanju se zedinijo in ugotove, da je prvi konzul prišel nekaj več kot pred sedmimi leti, tri dni pred ramazanskim bajramom.

»Sedem let,« pravi zamišljeno Hamdi beg, zategujoč besede, »sedem let! Pa se spomnite, kakšen popolah in vrišč je izbruhnil takrat v Travniku zavoljo teh konzulov in zavoljo onega... onega... Bunaparta? Bunaparte sem pa Bunaparte tja! To bo storil, tega ne bo storil. Svet mu je preozek; za njegovo silo ni vatla ne tehtnice. Tale naša neverniška raja je povzdignila glavo kot jalov klas. Eni love za krajce francoskega, drugi vstrijskega konzula, tretji čakajo moskovskega. Strašansko je raja ponorela in podivjala. No, glejte, bilo je in prešlo. Vstali so cesarji in strli Bunaparta. Travnik bo očičen konzulov. Leto, dve jih bodo še pomnili. Otročad se bo na obrežju igrala konzula in kavaza, jahajoč polena. potem pa bosta zatonila oba v pozabo, kakor da ju sploh nikoli ni bilo tukaj. In spet bo vse, kakor je po božji volji bilo vedno in vselej.«

Hamdi beg je utihnil, ker mu je pohajala sapa, begi so pa molčali in čakali, kaj bo stavec nemara še povedal; kadili so in uživali v prijetni, zmagovalni tišini.

V Beogradu, aprila 1942.

NAŠIM CENJENIM BRALCEM SPOROČAMO

da bomo v prihodnji številki na tem mestu začeli ponatiskovati odlomke iz potopisnih zapiskov, ki jih je slovenski akademski slikar Jože Čiuh a o svojem skoraj dveletnem potovanju po deželah jugovzhodne Azije zbral v knjigi

OKAMENELI SMEHLJAJ

Avtor knjige nas povede po Indiji, Burmi, Tajski, Indoneziji, Kambodži in drugod, kjer se srečujemo s sedanostjo in preteklostjo teh dežel. Zapis nam odkrivajo pri nas malo znane civilizacije in tako posredno ter neposredno sledimo nemirnim utripom časa in preteklosti v tem delu sveta.

Mnoga srečanja v tej knjigi, pa naj gre za preproste ljudi ali intelektualce, za domačine ali priseljenke, za zgradbe, razvaline ali krajino, za zgodovino ali sedanost, nam seveda ne potošijo vse radovednosti, niti nam ne odgovorijo na vsa morebitna vprašanja. So pa vsi dogodki in vsa srečanja toliko bolj zanimiva, ker jih izpoveduje piščeva osebnost prizadeta. Zato opisi niso suho dokumentirani in preobloženi s statistikami, analizami in številskimi, temveč nam na živ, neposreden način iz dneva v dan nizajo podobe barvite vzhodnjaške vsakdanjosti.

Očka, mamica in on

ON je edinček mladih staršev. Njegova starost se meri še na mesece, ker o letih ni da bi govoril, tako jih je malo. Pa vendar ima mali, komaj poltretje leto star »državljanček« — že svojo voljo, ki jo vztrajno uveljavlja. To mu posebno dobro uspeva pri mamici, medtem ko je v svojo predstavo o življenju že vključil tudi spoznanje, da očka nikoli ne popušča v svojih zahtevah in da je zato popolnoma brez pomena izgubljeni čas za prerekanja z njim. Skratka — očka uboga, mamice pa ne.

Ce mamica reče: »Zapri predal s priborom in se pojdi igrat z igračami«, bo ON odgovoril: »Saj samo gledam, ne bom pokvaril.« In res ne bo šel. Po trikratnem opominu (če mamica prej ne bo odnehal) bo začel še cepetati z nogami in jokati. Drugič mu bo spet mamica rekla, da naj odnese pručico od pomivalne mize, kjer je vztrajno pomagal (beri: polival) pri pomivanju posode. Opomin bo po vsej verjetnosti možato preslišal. Ko se bo oglašil očka, bo takoj ubogal in še predlagal, da bo šel po cunjo in pobrisal razlito vodo.

Otroci že v prvih mesecih življenja začno uveljavljati svojo voljo in pri tem presenetljivo dobro spoznavajo, s kom imajo težave, s kom pa lahko prav hitro opravijo. Izkušnje, ki se jim nabirajo v prvih dveh letih, so navadno odločilne za njihovo ravnanje s starši v vseh otroških letih. Težko bi našli mamico, ki ne bi pozibala dojenčka, če ta ne bi mogel ali ne bi hotel zaspati ob določeni uri. Prav tako se pozneje le malokatera mati vzdrži, da ne bi ugodila otrokovi zahtevi po tem ali onem predmetu, čeprav ta ni primeren za igranje.

Nasprotno pa večina očetov z veliko lahkoto lahko reče NE in pri tem tudi vztraja. Materam njihovo popustljivost delno lahko opravičimo zaradi njihove materinske ljubezni, ki se od očetovske močno razlikuje, delno pa tudi s tem, ker se skoraj v vseh družinah matere neprimerno več ukvarjajo z otroki kot očetje in imajo tako pravico do tega, da jih včasih »mine potrpljenje«. Vendar pa različno ravnanje staršev do otrok le-tim le škoduje, posebno še, če imajo pri enem potuho. Razen tega pa vnaša nesoglasje tudi med same starše.

Previdnost ni nikoli odveč

Nevarnost preži tudi v stanovanju

Pranje z bencinom ali gazolinom je terjalo že marsikatero življenje. Danes imamo na razpolago sodobna sredstva, ki nam omogočajo, da na lahek način, hitro in učinkovito operemo vsako tkanino, pa naj si bo le-ta izdelana iz »klasičnih« — živalskih in rastlinskih — vlaken ali pa iz umetnih snovi. Ravno tako je kemična industrija napredovala v izdelovanju čistilnih sredstev, ki odstranjujejo s tkanin madeže različnega porekla.

Zato pranje z bencinom ni več opravičljivo in je celo neodgovorno do nas samih in do članov naše družine.

Ce imate pri hiši majhne otroke, zavarujte okenske police in ne postavljajte

Tako si začnemo urejati gospodinjstvo

KUPIMO PRAKTIČNO POHIŠTVO, KI PRISTOJA STANOVANJU — PRAVILNO IZKORISTIMO VSAK PROSTOR, ZA NASVET PA PROSIMO STROKOVNJAKA

Cim manjše je stanovanje in čim skromnejša so finančna sredstva, s katerimi razpolagamo, tem bolj moramo premisliti, kako si bomo uredili gospodinjstvo.

Glavno vodilo naj bo to, da je najboljša tisto gospodinjstvo, v katerem nimamo ničesar nepotrebne, a tudi ničesar ne pogrešamo. Pozabiti pa ne smemo, da potrebuje vsak član družine svoj kotiček za nemoteno delo, razvedrilo in počitek.

Deset navodil za dobro prehrano

Ljudje se kaj radi zatekajo k zgoščenim navodilom za razne prilike, v obliki zapovedi. Tako so tudi v Zahodni Nemčiji določili pravilno prehrano v obliki desetih zapovedi. Znanstveniki in praktiki neke nemške družbe za prehrano so skovali deset pravil, ki jih sedaj širijo med potrošniki v Zahodni Nemčiji ter so jih začeli uvajati tudi v šolski pouk.

Zmerna, toda redna prehrana, čimveč izpremembe, vsak dan mleko, zmernost v maščobah, mnogo sadja, sočivja in krompirja ter pecivo iz integralne moke (z otrobi vred), vse to priporočajo nemški strokovnjaki za prehrano. Obenem opozarjajo, da tudi nizki dohodki omogočajo dobro in izdatno prehrano, zlasti če bi ljudje uživali več mlečnih izdelkov, namesto dragega mesa in jajčnih jedi. Poslednja zapoved je poglavitna: gospodinje naj bodo pri pripravljanju jedi vedno nasmejane, da bo jed okusna in da bodo možje zadovoljni za mizo. Kajti veselje do jedi je za pravilno prehranjevanje ljudstvu prav tako potrebno, kakor jed sama.

pred okna stolov ali drugih kosov pohištva, po katerih bi otrok lahko splezal na polico. Padec z okna je lahko za otroka nevaren tudi, če je okno v prilličju.

Nikoli ne puščajte otroka samega v kopalni kadi, ker mu na spolzkem dnu lahko spodrsne, otrok se prestraši in nesreča je tu. Za zaklenjenimi vrati kopalnice se lahko kopa le odrasel in zdrav človek.

Stalno nadzorstvo pri kopanju je potrebno tudi starim ljudem, rekonvalescentom, bolnim na srcu, sladkorno bolnim in sploh vsem, katerih zdravstveno stanje je tako, da bi se jim med kopanjem lahko pripetila nesreča, bodisi zaradi trenutne slabosti ali pa zaradi napada bolečin.

dokončano...

Skratka, med žvečenjem žilave bržole si je krotitelj afriške favne zlomil zob. Ne da bi sploh kaj pomislil, je zob izplunil, z njim pa tudi precejšnjo količino krvi...

Ko je opazil svojo napako, je bilo že prepozno. Levi so se nekam čudno spogledali in oči so se jim zasvetile. Nato se je ogromni lev prvi vrgel na kapitana, ki je okamenel od groze...

V tistem trenutku se je kot iz enega grla razlegel po cirkusu krik osulega občinstva...

Jusepenko je stekel po areni kot miš v mišolovki! Ko bi imel vsaj kakšno orožje pri rokah! Toda, žal, ni imel revolverja, kuhinjski nož, s katerim je neustrašeni kapitan skušal rezati kruh, je ležal zvit na mizi, ker z njim ni mogel prerezati skorje trdega kruha.

Položaj je bil brezizgleden. Še nekaj sekund — in lev bo gotovo dohitel in zgrabil krotitelja afriške favne.

In prav v tem tragičnem trenutku se je sredi hrupa, krikov in joka, ki je napolnjeval zadušljivo notranjost državnega cirkusa, nenadoma zaslislal obupen glas iz galerije:

— Trešči ga s kruhom! Naravnost po betici! — se je zadrli neki državljani z galerije.

Nasvet je bil res umesten. Kapitan je pograbil hleb z dvema rokama in z vso silo treščil z njim pobesnelo zver po glavi. Silovit tresk se je razlegel po vsem cirkusu. Uspeh je prekoračil vsa pričakovanja. Lev se je zamajal, zastokal z neživalskim glasom, padel vznak in se besno praskal s šapo po gobcu: pod trdo skorjo se bilo namesto sredice mehko blato ne pečenega črnega kruha, ki je popolnoma osleplilo in pokrilo čeljusti, oči in ušesa nesrečne živali.

Vzdih olajšanja se je izvil iz prsi razburjenega občinstva. Toda radost je bila kratkotrajna. V borbo je stopila krvoločna levinja s sledovi minule lepote na svojem gobcu.

Krotitelj afriške favne je pričel ponovno teči kot v mišolovki — in zopet se je zaslislal glas iz galerije glas istega državljanja:

— Z opeko trešči grdobno po glavi! Tisoč gledalcev in nesrečni John prično gledati po areni. Nikjer ni bilo niti koščka opeke.

— Bratec, kje je opeka? — je vzkliknil John in pogledal državljanja na galeriji s pogledom, polnim prošnje in upanja.

— Kako, kje je opeka! ... Kje pa je lahko opeka! ... V kruhu! ... Potisni roke v kruh!

Sele zdaj si je krotilec malo opomo-

Hitro pripravljeno kosilo

Krompirjeva juha z gobami, ajdovi žganci, toplo mleko.

Priprava traja 40 minut.

Juha: 4 srednje velike krompirje, 1 dkg suhih gob, žlica masla, žlica sesekljane čebule, žlica moke, pol žlice prsnega masla, toplo vodo, sol, poper, listič zelenega peteršilja ali zelene, pol stroka česna.

Olupljen krompir zrežemo v drobne kocke, in kuhamo v topli in osoljeni vodi. Pridamo lovorov listič. Gobe namočimo v topli vodi, nakar jih sesekljamo. V kozici razgrejemo maslo, zarumenimo čebulo in moko. Preden prežganje razredčimo, pridamo prežganju maslo in mešamo, da se razpusti, nakar prežganje razredčimo s hladno vodo. Ko zavre, ga vlijemo na krompir. V juho damo še sesekljane gobe in ko še pet minut vre, jo potresemo s seseklim zelenim peteršiljem, s soljo, strtim strokom česna in poprom. Juho po okusu malo kisamo in primešamo žlico kisle smetane.

Ajdovi žganci: En in četiri litra vrele in slane vode, pol litra ajdove moke, žlica masla in žlica ocvirkov.

V osoljeni krop vsujemo moko, pokrijemo in ko vre 7 minut, s kuhališčem žganec prežemo in pustimo lističe še 10 minut. Če se nam zdi, da je na žgancih preveč tekočine, je nekaj odlijemo, žganec pa s kuhališčem mešamo, da bo testo gladko. Dobri bodo, če jih bomo že v loncu zabelili z razgreto maslo in jih nato z vilicami razdrobili v skledo. Vilice pomočimo v maščobi, da se žganci ne bodo prijemali. Razdrobljene žganec še zabelimo z vročimi ocvirki. Ponudimo jih z gobovo juho. Nazadnje damo vsakemu še skodelico vročega mleka.

Ce razen spalnice nimamo drugih prostorov, tedaj bomo vanje postavili še montažne police za knjige, pisalno mizo, šivalni stroj itd. Posamezne koticke pa predelimo z ustreznimi zavesami, omari ali dekorativno pregrado.

V jedilni kot ob kuhinji namestimo jedilno mizo lahke konstrukcije in štiri do šest stolov. V predobso pa postavimo obešalniki in majhno mizo za odlaganje. Sčasoma dopolnimo stanovanje še s primernimi zavesami, svetilkami, preprogami in drugimi okrasnimi predmeti, vendar se izogibajmo prenatrpanosti.

Pomislite na dihanje

Ste že kdaj resno pomislili na svoje dihanje! Najbrž ne. Dihanje deluje namreč avtomatično in na videz ne zahteva posebne pozornosti. Včasih, ko so se ljudje tudi poklicno gibal večinoma na prostem, so bile skrbi, da bi bilo dihanje pravilno, odveč. Sedaj pa je drugače. Večina poklicev sili ljudi, da prebijajo delovni čas v zaprtih prostorih, večno pomanjkanje časa pa jim preprečuje, da bi to po opravljenem delu nekako izravnali. Dihanje se je tako spremenilo v hlastanje za zrakom. To hlastanje pa ne zadostuje, da bi se telo ohranilo v zdravem stanju — preskrba s kisikom je zaradi površnega dihanja prepičla. Posledici sta glavobol in nervoznost. Pljuča tudi ne morejo sama očistiti že izrabljenega zraka škodljivih nerabnih sestavin, kar je še en vzrok več za nastanek raznih pljučnih obolenj. Razen tega še danes drži staro pravilo, ki pravi, da se je z globokim pravilnim dihanjem mogoče obvarovati pljučne tuberkuloze.

Zaradi vsega tega je neobhodno potrebno, da vsakdo, ki je poklicno navezan na zaprte prostore, ki torej mora bivati v izrabljenem zraku, posveti na dan vsaj 20 do 30 minut pravilnemu dihanju, kar bo nadvse dobro za njegovo zdravje. Te maloštevilne minute v resnici zadostujejo, če jih v obliki kratkega sprehoda v hladnem zraku zjutraj ali zvečer koristno izrabimo. S sprehodom namreč dosežemo povečano delovanje mišic, z njo stopnjevano porabo kisika, ki vzpodbuja dihanje. Pri tem vpliva na dihanje kot močno dražilo tudi mrzlota zraka. (Kdor o tem dvomi, naj se postavi pod hladno prho, in videl bo, kako naglo in globoko bo začel dihati). Komur pa ne preostane niti priporočljivih 20 do 30 minut časa na dan, ta naj se postavi vsaj zjutraj in zvečer k odprtemu oknu ter naj nekajkrat globoko vdihne in izdihne. Pri tem se mu ni treba bati prehlada, nasprotno, na ta način se bo njegovo telo najbolj okrepi.

L. LAGIN

Drama v cirkusu

Ko so se prižgale največje, najmočnejše žarnice, je orkester od nekdaj z višine zahrnel gromovito korračno. Direktor državnega cirkusa se je pričel dreti na vse glavo: — Zdaj nastopi — edini na svetu — slavnosti pravi krotitelj jopske in subtravni pravni kapitan John Jusepenko s svojo skupino štirih levov.

Poleg drugih točk bo kapitan Jusepenko popolnoma brez orožja pred očmi svojih divjih zveri pojedel celo bržolo! Edinstveno! Nikjer na svetu se ne izvaja ta edinstvena produkcija, ker je strašno nevarna in zahteva grobno tišino v občinstvu. Prosim...

Orkester je zagrmel tuš in obmolnil. Kapitan Jusepenko, lep možak srednjih let, je stopil v areno z močnimi koraki in se pričel klanjati občinstvu, ki je buljilo vanj.

Ko se je slednjič končalo to dolgotrajno klanjanje, je dal krotitelj znamenje in v areno so rjoveč planili štirje levi, nekoliko oguljeni zaradi burnega življenja. Stekli so okoli arene in poskakali na obarvane podstavke s tako spretnostjo, kakor da bi jim bil to v vroči Afriki edini poklic.

Pogumni kapitan pa jim ni dopustil, da bi počivala na svojih sedežih. Celih petnajst minut so krvoločni levi menjavali svoja mesta, skakali drug čez drugega, preskakovali hrabrega kapitana in izvajali druge številne akrobacije.

Slednjič je nastopil dolgo pričakovani trenutek zaslužnega počitka. Zadržujoč dih so gledalci opazovali, kako je neustrašni zmagovalec nad tropko in subtropko favno postavil ob rešetki mizo, jo pokril s prtom ter postavil nanj krožnik z bržolo in cel hleb kruha.

Prišla je največja — slavnostna točka sporeda — večerja neoboroženega kapitana v kletki z divjimi zvermi. V smrtni tišini, ki je vladala v cirkusu, je bilo slišati zvečenje kapitana Jusepenka in sopihanje levov.

Dragi bralec, če boš kdaj koli krotitel leva ali drugo podobno divjo zver, dobro pazi, da mu po naključju ne pokažeš eno samo kapljico krvi. Vonj po krvi privede vsako žival iz družine krvoločnih zveri do besnile in bodi prepričan, da utegne tvoje dresiranje na veliko žalost tvojih sorodnikov in prijateljev ostati ne-

gel. Pograbil je velik kos opeke, ki ga je potisnila v kruh roka dobrega peka, in treščil z njim levinjo po glavi, ampak s ploščato stranjo opeke, tako da živali ni ubil, temveč samo omamila.

Ce dve minuti so štirje kralji puščave ležali kot hodi sredi arene. Služabniki so jih naglo izvlekli iz arene.

Gromovito ploskanje je pozdravilo rešenega kapitana. Cirkuški direktor je med vsesplošnim vpitjem navdušenega občinstva privlekel v areno državljanja z galerije, ki se je upiral, ker se očitno ni zavedel svoje važnosti. Snel je čepico in se dolgo in nesmiselno klanjal občinstvu na vse štiri strani. Polagal si je roke na srce, brisal si je z rokavom solze, razpenjal in zapenjal si je suknjič in se oziral okoli sebe, kako bi najlaže smuknil iz arene.

— Samo eno vprašanje, prijatelj, — se je obrnil direktor k državljanu z galerije, — samo eno vprašanje: le kako ste se, prosim vas, spomnili na to, da ste dali tisti rešilni nasvet?

— Kako ne bi vedel, — je odgovoril skromni rešitelj, — ko pa sem mojster v državni pekarni! Saj vendar poznam svoje izdelke!

In odšel je, spremljali pa so ga blagoslovi več tisoč razburjenih gledalcev...

za oddih in razvedrilo

Jim Glazer se je pomešal med ljudi v zajtrkovalnici. Ob tej zgodnji jutranji uri je v njej kar mrgolelo nameščencev, ki so si v naglici privoščili požirek kave.

„Morda me ne bo nihče prepoznal,” je pomislil Jim Glazer. Njegova kolena so znova pričela rahlo drhteti.

Ko pa je sedel za mizico s kadečo se skodelico kave pred seboj, se mu je kmalu zopet povrnila stara predrznost. Naj ga le kdo prepoznal! Zaradi tiste neumne zadeve ne bo nikoli prišel pred sodišče. Vse se bo še pravočasno uredilo in potlačilo.

Nagnil se je nad skodelico in buljil v kavo, ki je bila tako črna kot brozga, v kateri je tičal.

Počasi je pričel piti vročo pljačo v dolgih požirkih. Čutil je dobrodejno toploto, toda hkrati je vstal v njem tudi neki neprijeten občutek.

„Utrujen si, Jimmy,” si je prigovarjal, „zaradi tega si malce zmeden.”

Toda v resnici je vedel, da ni samo utrujen. Prav nič ga ni pekla slaba vest, ne,

Sodobne anekdote

ODGOVOR

Marlene Dietrich je prišla na neki holywoodski sprejem. Znana časnikarska »klepetulja« *Louella Pearson* se ji je pridružila in spregovorila dvoimno:

»Kako lep nakit imate! Ali je pristen?»

»Še preden je Dietrichova utegnila odgovoriti, je znamenita obrekovalka nadaljevala: »Sicer pa lahko poskusimo, le ugrizniti je treba v bisere... Ali smem?»

»Čemu ne?» se je nasmejala Marlene in pristavila: »Toda prave bisere lahko poskušate samo s pravimi zobmi!»

CISTOČA

Igralka Susan Hayward se je pogovarjala z mlado materjo, ki je pretiravala v higieni.

»Mislim, da bo moj otrok dobil zob, vendar ne vem, kako bi to ugotovila. Povprašati moram zdravnika!»

»Ni treba,« *ji je dejala Susan Hayward.*

»Porinite otroku palec v usta.»

Zaskrbljena mati se je zgrozila, igralka pa ji je dejala: »Razume se, da morate palec poprej dobro prekuhati...»

MIMOGREDE

Francoskega akademika, pesnika, filozofa in igralca Jeana Cocteauja so zaprosili, naj bi sprejel častno predsedništvo neke mačje razstave. Cocteau je vljudno zavrnil prošnjo in odpisal mačjerejcem:

»Mačke nimam rad. Všeč so mi psi. Čeprav se razjezi, pes nikdar ne ugrizne roke, ki ga hrani — v razliko od književnih kritikov.»

TAJNO OROŽJE

Sovjetskega premiera Hruščeva so novinarji vprašali, če ima res tajno orožje.

»Moje tajno orožje je jezik!« *jim je odgovoril Hruščev...*

DOVOLJENJE

Nemški skladatelj popevk Friedrich Hölderlin, ki je ustvaril tudi znani napev za »Sinjega angela«, se je nekoč pogovarjal o nevarnostih letovanja za zakonski mir.

»Ne nasprotujem dvorjenju na letovanju,« *je dejal, »dokler namreč ne pričnejo dvoriti moji ženi!«*

POJASNILO

Nizozemska ladja »Caribia« *je plula po angleških vodah. Od premca do krme je bila okrašena z zastavami. Ljudje so se čudili okrašeni ladji in o zadevi so govorili tudi v družbi bivšega britanskega premiera Churchilla.*

»Kaj menite, sir Winston — mar na ladji slavijo praznik ali pričakujejo visok obisk?»

»Kje neki,« *je zagodrnjal Churchill. »Oprali so zastavice in jih sušijo...«*

TRMOGLAVOST

V Provanis so gradili novo železniško progo. Železniški konstrukter je razpravljal o gradnji s komikom Fernandelom, ki ni hotel prodati graditeljem koščka svojega zemljišča, po katerem naj bi peljala nova proga.

»Lepo torej!« *je slednjič jezno dejal inženir. »Tako bomo progo speljali skozi vašo hišo!«*

»Skozi mojo hišo« *se je razburil Fernandel. »Hudo se motite, če menite, da bom vsakemu vlaknu odpiral vrata!«*

s takšnimi otročarijami je že davno opravil. Jim Glazer je imel strah, resničen strah pred srečanjem z Walterjem Waylandom.

Zavedal se je, da bo moral zdaj sam stopiti v pisarno odvetnika Waylanda in mu pogledati v hladne oči. Waylanda je že dolgo sovražil, in odkar mu je Wayland prisolil tisto zaušnico, ni več prestopil njegovega praga. Če se je kaj zgodilo, kar

Pomoč o pravem času

ROBERT CENEDELLA

je bilo treba urediti in potlačiti, je vedno njegov starejši brat Eddy poskrbel, da je Wayland storil to, za kar je bil plačan.

Jim je nenadoma začutil, da mu po vratu teče znoj, in nenadoma se je zavedal, da svojega debelega plašča ni odložil. Obdržal ga je na sebi, odkar ga je oblekel ob štirih zjutraj, ko je zapustil Happy Club.

Slekel si je plašč in zopet sedel k mizici. Topo je razmišljal, kako bo pripravil odvetnika k temu, da mu bo pomagal.

Walter Wayland je bil odvetnik njegovega brata Eddyja. Sploh je mnogo ljudi v mestu ubogalo Eddyja. Pravzaprav je bilo pol mesta Eddyjevega — vsak igralni avtomat in plesni salon v glavni ulici, vsak drugi bar, da sploh ne govorimo o temnih blagih, kamor je imel Jim vedno pristop.

Gangsterski kralj Eddy pa ni imel v svojih rokah samo mesta — ne, tudi mestna uprava je bila popolnoma korumpirana. Toda kljub temu mora zdaj Jim osebno stopiti k Walterju Waylandu in ga prositi za pomoč.

Eddy je bil že teden dni po službenih opravkih pri gangsterjih v sosednjih mestih in tako se mora Jim že sam potruditi k odvetniku, da ga spravi iz brozge, v kateri je tičal.

To je bilo prvič, da je bil Jim prepuščen samemu sebi. Odkar je kot petnajstletni fantalin ukradel prvi avtomobil, je vedno, kadar se je znašel v zadregi, obiskal svojega starejšega brata Eddyja. Spočetka ga je Eddy jemal s seboj v odvetnikovo pisarno. Toda nekoč se mu je Wayland hudo zameril. V prisolnosti njegovega brata mu je odvetnik nekoč zabrusil v obraz, da je izprijen fičfirič. To pa je bila huda žalitev, če pomislimo, da je imel Jim skoraj že trideset let in je bil dovolj pameten, da ni potrtil niti enega dne svojega dolgega življenja za delo. Vsakdo — razen tega zoprnega Waylanda — se ga je bal, kajti bil je brat mogočnega Eddyja Glazerja.

Wayland ga je ubogljivo izvlekel iz zadrege, kadar mu je to ukazal brat Eddy. Odvetnik je vložil ves svoj ugled, ko je trgal past policaj, ne da bi vedel, koga ima pred seboj, aretiraj pijanega Jimmyja zaradi povzročanja javnega nereda. On je tudi razčistil zadevo z barsko damo, ki jo je Jim v svoji pravični jezi v javnem lokalu premlatil. On je tudi takoj uspešno posredoval, ko je Jim olajšal za nekaj tisoč dolarjev tisto banko.

Kljub temu Jim odvetniku ni bil nikoli simpatičen in tega tudi ni prikrival. Ko je Jim nekoč Waylanda imenoval korumpiran paragrafar in nevednež, si je ta človek drznil celo njemu, Jimu prisoliti zaušnico!

Od tedaj je odvetnik po Eddyjevem ukazu sicer Jimu še nekajkrat pomagal iz stiske, toda od tiste zaušnice ga ni več videl.

Zdaj pa je moral jim ugrizniti v kislo jabolko in se osebno potruditi k Waylandu. Od pete ure zjutraj je nestrno čakal, da bo odvetnik odprl svojo pisarno.

Vedno znova je Jim pogledal na svojo briljantno zapestno uro. Zdaj je bil Wayland gotovo že v svoji pisarni. Takoj bo Jim odšel tja. Še eno minuto. Še en požirek kave.

Še enkrat je v glavi razmisлил o vsem, kar se je tisto noč zgodilo. Da ne bi pričel v Waylandovi pisarni jecljati.

Ob petih zjutraj, ko se je na vzhodu pričelo daniiti, se je Jim odpeljal v svojem športnem vozu domov. Odpeljal? Ne, od dirjal. In seveda tudi ni zavrl, ko je prispel do križišča Hooverjeve ulice in Folsomovega bulevarja.

S škripajočimi gumami je zavozil okoli ovinka. In nenadoma se je znašel pred njim možki: pešec, ki je ravno tedaj nameraval prekoračiti cesto. Toda Jim ga je prepozno

opazil. Tudi pešec je prepozno opazil grozečo nevarnost.

Skušal se je sicer rešiti s skokom nazaj na pločnik, toda bilo je prepozno.

Jim se je še zdaj spomnil studa, ki ga je prevzel, ko je zaslišal top udarec, ko je zabobnelo človeško telo po hladilniku njegovega avtomobila. In ko je telo nepremično obležalo na cesti.

Bilo je grozno. Toda Jim je bil ponosen na to, kako mojstrsko se je znašel. Ne da bi si sploh ogledal na lile ležeče telo, je poglaval avto naprej in čez dve minuti je bil že v čisto drugi mestni četrti. »Pravi mojster si,« *je dejal Jim samemu sebi. »In tisti opičji Wayland si je drznil imenovati te izprijen fičfirič!«*

Jim Glazer je vstal, vrgel nekaj drobiza ob prazno skodelico in zapustil lokal. Kmalu bo ura osem. Wayland je gotovo že v svoji pisarni.

Glavni problem je zdaj avto, je razmišljal Jim, ko je stopal po stopnicah proti Waylandovi pisarni.

Ker stanuje v Hooverjevi ulici, seveda ni mogel pripeljati avta domov. Spočetka je hotel spraviti avto v neko servisno delavnico, toda ko je videl pololčeni hladilnik, razbito luč in sledove krvi, je avto pustil v neki stranski ulici, še prej pa je snel z vozila registrske tablice.

Kljub temu ne bo dolgo trajalo in policija bo odkrila avto in kmalu ugotovila njegovega lastnika — če ne bo Wayland pravočasno posredoval. Wayland bo pripravil policijo k molku.

To staremu odvetniku gotovo ne bo nič kaj prav, toda zakaj prejema od Eddyja toliko denarja, če ne za takšne usluge?

Plavalosa tajnica v predsobi ga je ošvrknila s čudnim pogledom. Jimu se je zadelo, da bere v njem začudenje in morda celo zaničevanje. Toda kaj mu mar: glavna stvar je bila, da ga punčara čimprej prijavi svojemur šefu.

Tako se je tudi zgodilo. Wayland je takoj sprejel brata mogočnega gangsterskega kralja Eddyja.

Ko je Jim vstopil in skrbno zaprl vrata za seboj, je odvetnik mirno obsedel na svojem sedežu. S hladnim pogledom je meril svojega obiskovalca.

»No?» je vprašal naposled.

»Znašel sem se v majhni zadregi,« *je pričel Jim.*

GEORGES DUHAMEL

Shujševalna kura

Theopil Lebon je preizkusil vsa sredstva za shujšanje, pa mu nič ni pomagalo; zdelo se mu je, da se zaradi njih še bolj redi. Izgibal pa se je tabletam, ker je bil prepričan, da so si mnogi z njimi skrajšali življenje.

Njegov prijatelj Gerbot mu je rekel, da pozna nekega odličnega zdravnika, ki ima čudodelne in popolnoma neškodljive shujševalne tablete. Gerbot mu je kot iskren in pošten prijatelj dejal:

— Garantiram ti, Theophil, da se boš v enem tednu znebil odvečnih kilogramov, če boš uporabljal tablete doktorja Cardana. Toda ne pozabi, da delujejo samo pred spanjem.

Theophil je naposled privolil. Ko je prvo noč pogoltnil tableto, se mu je sanjalo, da potuje z ladjo in da je prišlo v južnem delu Pacifika do brodoloma. Vsi potniki so utonili, on pa se je rešil s plavanjem na neki osamljeni otok. Na otoku je zagledal čudovito dekle z velikimi črnimi očmi in bujnimi lasmi. Pričel je teči za njo, vendar je nikakor ni mogel dohiteti in ujeti.

Ko se je Theophil prebudil, se je ves kopal v znoju. Vsak večer je vzel po eno tableto in maratonski tek po otoku se je nadaljeval. Zjutraj se je prebudil izmučen in oznojen in v sedmih dneh je shujšal za petindvajset kilogramov.

Nekega jutra je srečal svojega prijatelja Julesa Meniera. Jules je zazijal od začudenja.

— Theophil! Ali sanjam? Ali si to res ti?

— Kakor vidiš, Jules, jaz in nihče drug!

Misli Ivana Cankarja

● Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin! Dal sem ti kar sem imel — če je bilo veliko ali malo — bog je delil, bog razsodi. Dal sem ti svoje srce, razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal!

● Povem Vam, da tistih veselih in žalostnih zgodb nisem pisal jaz, ki govorim z Vami in, ki Vas imam od srca rad, pisal jih je človek, ki ga ne poznate in, ki ga ne boste spoznali.

● Ponos je v mojem srcu: kljub vsem naukom, opominom, očitkom, kljub zasmehu in natolcevanju, je vse moje življenje in nehanje služilo najvišji ideji, RESNICI.

● Srce se vije in stiska od bolečine, brani se, rajši bi molčalo, ali molčati ne sme, trpeč mora oznanjati svoje trpljenje, ker taka je sodba in zapoved.

● Vsak narod ima v hiši svojega življenja posebno kamrico, v katero je skrbno spravil kar je kdaj pridobil dragocenega, spravil vse, kar je bil kdaj najgloblje doživel, z vsem svojim ubogim telesom, z vso svojo čisto dušo, spravil vse, kar je kdaj trepetalje v predsmrti bridkosti čutil in mislil...

● Kar sem nekoč doživel veselega, kar žalega, prijazen pozdrav, ljubezniv pogled, vse mi je bilo pesem; in bolečina, tudi ta mi je bila pesem, in to še najslajša. Ljudje so stali na polju, so se spogledali in poslušali z veselimi začudenjem. Meni so prepevale naše gore in naše doline koder sem hodil in moje srce je prepevalo z njimi. Še kadar se je vesoljno nebo razjokalo, so bile solze biseri, ki so prepevali v vesoljni mavrici.

»Nikar si ne domišljajte, da vam bom pomagal!«

»Pazite, kaj govorite, vi stari perogrizl! Vi ne marate mene, jaz pa ne vas — ampak če mi zdajle ne boste brž pomagali iz omake, v kateri sem se znašel, potem vam bo moj brat zavil vrat, ko se vrne!«

»Zdi se mi, da vas nocoj ni bilo vso noč doma,« *je dejal Wayland hladno. »Eddy se je že vrnil. Davi ob petih. Toda neki pijan avtomobilist, ki je pozneje pobegnil, ga je povozil na vogalu Folsomovega bulevarja in Hooverjeve ulice. Vaš brat vam ne bo več pomagal. Eddy je mrtev.«*

— Človek božji, če te ne bi poznal, bi prisegel, da to nisi ti. Povej mi no, kako ti je uspelo, da si tako shujšal!

Theophil mu je pripovedoval o učinku tablet doktorja Cardana, prav posebno lepo pa mu je opisal svoje sanje in tisto dekle, ki jo je sedem dni lovil po tistem otoku.

Jules je naprosil prijatelja, naj ga odvede k doktorju Cardanu, da bi tudi njemu predpisal te čudodelne tablete.

Jules si je nabavil tablete in vzel prvi večer eno. Ko je zaspal, se je v sanjah znašel na pustem otoku kakor Theophil. Toda nikjer ni opazil tiste lepote, ki jo je njegov prijatelj zaman lovil. Namesto da bi on lovil dekle, so njega noč za nočjo preganjali ljudožerci.

Menier se je prebudil oblit z znojem in čez teden dni je izgubil trideset kilogramov. Ves besen je odšel k zdravniku in ga vprašal:

— Gospod doktor, zakaj je moj prijatelj odvetnik Theophil Lebon shujšal za petindvajset kilogramov, pa ni v sanjah toliko pretrpel kot jaz? On je sanjal prijetne sanje in ni pretrpel toliko strahu pred ljudožerci kot jaz...

— Kdo pa ste vi?

— Jules Menier, uslužbenec ministrstva za informacije.

— No, potem se vam pa ni treba čuditi. Gospod Theophil Lebon je privatna oseba in sem ga zdravil privatno, za vas pa plačuje socialno zavarovanje...

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.00 Za gospodinjstvo — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 7. 12.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Glasba Johanna Sebastiana Bach — 11.40 Od plošče do plošče — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 „Osojski menih“, pripovedka — 15.50 Za filateliste — 16.30 Širni pisani svet — 18.25 Ljudske pesmi — 19.20 Mešano za vas — 20.15 Ekumenski koncert — 20.40 Verdijeve glasbe.

Nedelja, 8. 12.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Glasbeni jutranji sprehod — 11.00 Dunajski zajtrk z glasbo — 12.45 Gledališko ogledalo — 13.00 Iz romantičnih oper — 13.45 „Lesena Barbara“, iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Lepe melodije avstrijskih komponistov — 19.00 Šport — 19.45 Zabavna oddaja — 20.10 Tako živimo vse dni — 21.20 Na lepi modri Donavi.

Ponedeljek, 9. 12.: 8.00 Domovinski zapiski — 8.15 Knjige za darilo — 8.30 Majhen solistični koncert — 13.05 Majhne melodije avstrijskih komponistov — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Otroški knjižni kotiček — 16.00 Ljudska glasba — 17.00 Popoldanski koncert — 18.25 Za vas? Za vse! — 18.35 Oddaja za mladino — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 In kaj menite vi? Vsakodnevni problemi — 20.30 Koroška lovka ura — 21.15 Operetni koncert.

Torek, 10. 12.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.30 Knjige za darilo — 15.45 Iz kulturnega dela dežele — 16.00 Operni koncert — 17.00 Koncert pri kavi — 18.15 Iz prve ruke — 18.25 Če mene vprašate — 19.00 Srečna Avstrija — 19.15 XY ve vse — 20.15 „Zvezda nad mejo“, slušna igra — 21.30 Zabavna glasba.

Sreda, 11. 12.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Knjige za darilo — 8.30 Dela Johana Sebastiana Bach — 14.55 Posebej za vas — 15.30 Knjige za darilo — 15.45 Predstavljamo vam — 16.00 Glasba za mladino — 17.00 Glasba, ki se nam dopada — 18.00 Ljudske pesmi — 18.15 Pomoč vsakoda potrebuje — 19.00 Olimpijske zimske igre 1964 v Innsbrucku — 20.15 Koncertna glasba.

Četrtek, 12. 12.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Ura pesmi — 15.45 Koroški avtorji: Walter Nowak — 16.00 Jazz — 17.00 Popoldanski koncert — 18.05 Ljudske pesmi — 18.20 Oddaja za delavce — 18.35 Mladinska oddaja — 19.15 Lord Sanderson — 20.15 Bliža se lepi čas — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 13. 12.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Knjige za darilo — 8.30 Glasba mojstrov — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Kulturno ogledalo — 16.00 Operetna glasba — 17.00 Koncert pri kavi — 19.15 Biseri lepote — 20.15 Zabavna oddaja — 21.00 Solistični koncert.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na polju — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.00 Za otroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Šport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Pogled v svet.

Sobota, 7. 12.: 8.20 Vesel konec tedna z glasbo — 9.00 Prosimo, prav prijazno — 9.45 Ti in žival — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Ljudstvo in domovina — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agramna politika — 14.40 Tehnični razgled — 16.00 Za delovno ženo — 16.30 Parada popevk — 17.10 Iz parlamenta — 17.40 Mednarodna radijska univerza — 18.00 Vsaka stvar ima dve strani — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 20.15 Avstrijska Hil-parada.

Nedelja, 8. 12.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Operni koncert — 10.15 Glasbena pastrost — 11.00 Koncert dunajskih filharmonikov — 13.10 Za avtomobiliste — 15.00 Ljudstvo in domovina — 16.00 Na polju v življenje — 18.25 Nazaj v šolsko klop — 19.10 Teden dni svetovnih dogodkov — 19.30 Melodije za nedeljski večer — 20.30 Verdi: Quattro pezzi sacri — 21.15 150-letnica rojstva Adolfa Kolpinga.

Ponedeljek, 9. 12.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Lirika in proza z Zgornji Avstrijske — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Hišni zdravnik — 19.30 Hallo Teen-agerji! — 20.15 Vseh dežel — 21.40 Popravi, kar drugi zagrešijo.

Torek, 10. 12.: 6.05 Preden odideš — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.20 Teden pri Združenih narodih — 13.30 Pomembni orkestri — 14.35 Bizantinske legende — 15.00 Šolska oddaja — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 19.30 Oddaja o letalstvu — 20.30 Priključeni operetni zvoki — 21.30 O tem lahko govorimo.

Sreda, 11. 12.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Lirika in proza z Zgornji Avstrijske — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Hišni zdravnik — 19.30 Hallo Teen-agerji! — 20.15 Vseh dežel — 21.40 Popravi, kar drugi zagrešijo.

Četrtek, 12. 12.: 6.05 Preden odideš — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Orkestrski koncert — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Avstrijski komponisti — 16.00 Tisoč let Luksemburške — 16.30 Francoska glasba — 17.40 Ženska oddaja — 19.30 Zveneča platno — 20.00 Pozor, snemanje — 21.00 Problem številka ena: znanost — 22.15 Operetne melodije.

Petek, 13. 12.: 6.05 Mladi glas — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Ljudska glasba — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Zvoki z Balkana — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Klasični radiu.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in potnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napetosti za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 7. 12.: 6.10 Napotki za turiste — 6.20 Tečaj angleščine — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola — 9.25 Z mladimi pevci po svetu — 9.45 Solistična zabavna glasba — 10.15 Mali narodno-zabavni ansambli — 12.25 Logarski fantje in kvintet Vitke — 12.40 Lepe melodije — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.40 Pevski zbor „Slava Klavara“ — 17.35 Pesmi in plesi po Jugoslaviji — 18.10 Recitali slavnih pevcev — 18.45 Novo v znanosti — 20.00 Naši pevci in ansambli v veselem ritmu — 21.00 Sobotni ples — 23.05 Prijeten konec tedna.

Nedelja, 8. 12.: 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.34 Skladbe za mladino — 9.05 Voščila — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.30 Sindikalni simfonični orkester iz Ljubljane — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Solistični instrumenti zabavne glasbe — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Nekaj melodij, nekaj ritmov — 15.05 Nedeljsko glasbeno popotovanje — 16.00 Humoreska tedna — 16.20 Naš glasbeni avtomat — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Radijska igra — 18.15 Glasba iz znamenitih oper — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Krst Verdijeve opere „Nabucco“ — 22.10 Zapolnite z nami.

Ponedeljek, 9. 12.: 8.05 Francoske popularne koncertne skladbe — 8.35 Pesmi iz palače — 8.55 Za mlade radovedneže — 10.15 Prizori iz Leoncavallovihi „Glumacev“ — 12.25 Narodne pesmi — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.45 S knjižnega trga — 17.05 Glasbena križanka — 18.10 Zveneče kaskade — 18.45 Družba in čas — 20.00 Koncert Simfoničnega orkestra RTV Zagreb — 22.10 Melodije v noči.

Torek, 10. 12.: 6.20 Tečaj angleščine — 8.05 Nekaj domačih za prijetno dopoldne — 8.35 Popevke in vesele melodije — 8.55 Radijska šola — 9.25 Iz namskih romantičnih oper — 10.15 Madžarska in poljska zabavna glasba — 12.25 Kvintet Avenik, pojeta Danica Filipič — 13.30 Popularne koncertantne skladbe — 14.05 Radijska šola — 14.35 Z zborovsko pesmijo po Sloveniji — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.25 Plesni orkester radia Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpoljih — 20.00 Narodne pesmi iz kajkavskih krajev — 20.20 Radijska igra.

Sreda, 11. 12.: 6.20 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.25 Glasba ob delu — 10.15 Zbori angleških skladateljev — 10.45 Clovek in zdravje — 12.25 Slovenske narodne — 13.30 Koncertni drabiž — 14.05 Radijska šola — 14.35 Prijubljena in znano — 15.40 Komorni zbor radia Ljubljana — 17.05 Igra pianist Josefa Palestrinca — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 20.35 Večerni akordi — 21.05 Ljubav, o je glavna stvar.

Četrtek, 12. 12.: 6.20 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Opera in balet — 8.55 Radijska šola — 9.25 Slovenski pevci, orkestri in ansambli zabavne glasbe — 10.15 Godba na pihala — 12.25 Dalmatinske narodne — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.40 Literarni sprehod — 17.15 Turistična oddaja — 18.45 Kulturna kronika — 20.00 Četrtekove večer domačih pesmi in napetosti — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Iz sodobne romunske glasbene uslvarjalnosti.

Petek, 13. 12.: 6.20 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Z narodno pesmijo križem po Franciji — 8.30 Majhni zabavni ansambli — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Orkester Pariške opere — 10.15 Iz Cilejeve opere „Adriana Lecouvreur“ — 10.35 Novost na knjižni polici — 12.25 Ansambel Borisa Franka s pevci — 13.30 Ljudske pesmi in plesi v umetnih preobrazbah — 14.05 Radijska šola — 14.35 Domače z vokalnimi in instrumentalnimi ansambli — 15.15 Napotki za turiste — 15.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Popoldne pri Bachu — 18.10 Zborovske mojstrovine Antona Lajovica — 20.00 Radijska glasba — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske glasbe — 21.00 Hammond orgle — 21.15 O morju in pomorščakih.

TELEVIZIJA

Sobota, 7. 12.: 15.00 Med cirkuško kupolo in manežo — 15.28 Kaj lahko postanem — 16.30 Za družino: knjižni kotiček — 18.33 Kaj vidimo novega — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 „Kriminalistični gospod Sebek“ — 21.00 Glasba iz študija B — 21.00 Poročila in čas v sliki, nato kriminalni film.

Nedelja, 8. 12.: 15.00 Svet mladine — 17.15 Mestni pogovori — 18.55 Sedem dni dogodkov — 19.30 Glasbo vas bo zanimalo — 19.30 Balet — 20.00 Poročila in športni komentar — 20.25 „Ljubljana v Rimu“, film — 22.15 Zaključno poročilo o drugem zasedanju vaticanskega koncila — 22.45 Poročila.

Ponedeljek, 9. 12.: 18.33 Preveč živili — 19.00 Aktualni šport — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Športno omizje — 21.00 „Nobenih neumnosti“ — 21.45 Poročila.

Torek, 10. 12.: 18.33 Dunajske modne sanje — 19.30 Poročila — 19.45 Theo Lingner predstavlja — 19.55 Čas v sliki — 21.15 Enaindvajset — 21.00 Ekspedicija na Gvinejo — 21.45 Poročila.

Sreda, 11. 12.: 17.00 Pavliha — 17.45 Za družino: modna ročna dela — 18.33 Ekspedicija v neznano — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Čuda živalskega sveta — 21.00 „Dan jeza“, tragedija — 22.30 Poročila.

Četrtek, 12. 12.: 11.00 Šolska oddaja — 18.33 Moja ladja, moj svet — 19.00 Šport — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Mozartova opera „Gledališki ravatelj“ — 21.15 Mantura brez čara — 21.45 Poročila.

Petek, 13. 12.: 18.33 Me imate za zmešanega?, film — 19.05 Televizijska kuhinja — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 „Bobrov kozuh“, komedija — 22.00 Poročila.

DAS FORUM BIETET...

Große Markenski-Auswahl:
Kneissl, Kästle, Fischer, Amann, Tornado

Fachmännische Beratung durch
Diplom-Sportlehrer E. Grossl

7., 14. u. 21. XII. bis 18 Uhr geöffnet

GOC KAUFHAUS Forum
Klagenfurt, Bahnhofstrasse 37

Nekaj številok o Sovjetski zvezi

O velikosti Sovjetske zveze govorijo najbolj številke, katerih nekaj jih tukaj navedamo.

Razdalja od zapadne do vzhodne točke v Rusiji znaša 10.000 kilometrov, to je četrtna dolžina zemeljskega ekvatorja. 500 kilometrov loči severno točko sovjetske zemlje od južne točke, kar je več kot dolžina od severnega tečaja do ekvatorja. Ozemlje Sovjetske zveze obsega 22,402.00 kvadratnih kilometrov. To je šestina skupne suhe zemlje in več kot dve petini Evrazije, to je Evrope in Azije.

Zemeljski zakladi Sovjetske zveze predstavljajo med zemeljskimi zakladi sveta: železna ruda 41 odstotkov, kalijeve soli 54 odstotkov, premog 57 odstotkov, šota 60 odstotkov in mangan 88 odstotkov. Na ozemlju Sovjetske zveze leži tretjina vseh svetovnih gozdov. Skupna površina gozdov v Sovjetski zvezi je približno teko velika kakor ozemlje Združenih držav Amerike.

Več kot 223 milijonov prebivalcev je živelo leta 1962 v Sovjetski zvezi, julija 1963 jih je bilo že blizu 225 milijonov. V zadnjih desetih letih se je prebivalstvo pomnožilo za 35 milijonov ljudi, to pomeni, da vsak 14. zemljan živi v Sovjetski zvezi. Po zadnjih ugotovitvah pridejo v Sovjetski zvezi na tisoč prebivalcev 304 osebe v starosti pod 16 let. Na 1000 prebivalcev pride 242 družin, od vsakih 1000 družin je 260 družin z 2 ali 3, 217 družin s 4, 135 družin s 5 in 129 družin s 6 ali več osebami.

V 1763 mestih in naselbinah mestnega tipa živi 117 milijonov oseb, 108 milijonov oseb pa po 700.000 podeželskih občinah.

Največja mesta so štela 1. januarja 1963 naslednje število prebivalstva: Moskva 6,4 milijona, Leningrad 3,6 milijona, Kiev 1,2 milijona, Baku 1,1 milijona, Gorki, Harkov, Novo Sibirsk pa po 1 milijon.

Leta 1939 je živelo na azijskem teritoriju Sovjetske zveze 34 milijonov prebivalcev, približno petina vsega ruskega prebivalstva. Danes jih živi za Uralom 53 milijonov, to je

skoraj četrtnina vsega prebivalstva velike države.

V primeri s predvojnimi časom je prebivalstvo v Sibiriji naraslo za eno tretjino in ono na Daljnem vzhodu za 80 odstotkov. Naraslanje prebivalstva je merilo industrijskega razvoja, izkoriščanja prirodnih zakladov in energijskih sil ter kultiviranja obsežnih novih zemljišč.

V družbeni strukturi je številčno razmerje prebivalstva naslednje: delavci in nameščenci 73,6 odstotka, kolhozni kmetje 26,3 odstotka in posamezni kmetje, ki ne pripadajo nobeni zadrugi, 0,1 odstotka. Več kot 105 milijonov prebivalcev je zaposlenih v narodnem gospodarstvu.

Kar tiče ljudsko izobrazbo, je zanimivo, da ima v Sovjetski zvezi 70 milijonov ljudi srednješolsko, splošno strokovno ali visokošolsko izobrazbo. Zelo številno so zastopane na odgovornih položajih ruske žene, med tisoč inženirji na primer je 320 žena; 400 žena pa zastopa interese prebivalstva v visokih državnih svetih.

Naznanilo

Vljudno naznanjam, da sem odprl

ODVETNIŠKO PISARNO

v Celovcu, Bahnhofstrasse 38/II.
telefon (0-42-22) 45-87

DR. FRANTI ZWITTER
odvetnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gosometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Poločnik. — Tiska založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Ta teden vam priporočamo:

Ko boste izbirali darila

● Za večje otroke:

Hans Christian Andersen: **SNEŽNA KRALJICA** in druge pravljice, 304 str. ilustr. ppl. 29 šil.

Langus: **POTOVANJE V TISOČERA MESTA**, 192 str. dvobarvne ilustracije, br. 15 šil.

Vera Albreht: **NEKOČ POD GORJANCI**, mladinski spomini slovenske pisateljice, 88 str. ilustr. kart. 26 šil.

Pavel Golia: **SNUGULIČICA**, 72 str. večbarvne ilustracije Toneta Kralja, ppl. 14 šil.

France Bevk: **SMEH SKOZI SOLZE**, otroške zgodbe, 120 str. ilustr. kart. 29 šil.

Pearl S. Buck: **ZGODBICE ZA OTROKE**, 64 str. ilustr. kart. 16 šil.

Otilja in Oskar Bizjak: **ZA PRIDNE ROKE**, navodila za ročna dela, 176 str. ilustr. ppl. 20 šil.

MLADINA POJE, pesmarica za koroško mladino, 126 str. ppl. 26 šil.

Oskar Hudaes: **FATA MORGANA**, knjiga o pomorščakih in raziskovalcih sveta, 176 str. kart. 28 šil.

Mirko Žeželj: **PRETEKLOST v PODOBAH**, zgodovina slovenskega naroda v slikah, 116 str. večbarvne ilustr. ppl. 38 šil.

Tone Seliškar: **BRAVOŠČINA SINJEGA GALEBA**, 96 str. ilustr. kart. 29 šil.

● Za najmlajše:

Helena Bechlerowa: **O ŽABICAH V RDEČIH KAPICAH**, večbarvna slikanica 16 šil.

Ruža Petelinova: **V DEŽELI KRISTALOV**, večbarvna slikanica 13 šil.

VOLK IN SEDMERO KOZLIČEV, večbarvna slikanica na kartonu 14 šil.

Fran Levstik: **MARTIN KRUPAN**, večbarvne ilustracije Toneta Kralja 24 šil.

TEREZINKA, Z ZVONČKOM VLAK, vesela slikanica 14 šil.

Ruža Petelinova: **PRAVLJICA O KRALJEVSTVU LAŽI**, večbarvna slikanica 16 šil.

HOP ČEZ PLANKE NA UGANKE! večbarvna slikanica na kartonu 14 šil.

● Za male in velike otroke najlepše darilo:

MLADI VEDEŽ, prvi slovenski leksikon za otroke in mladino, 164 str. velikega formata, večbarvne ilustr. ppl. 96 šil.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse